

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKULLARDA UYGULANAN DEĞERLER EĞİTİMİ
UYGULAMALARININ YÖNETİCİ VE SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ
(KONYA-SELÇUKLU ÖRNEĞİ)

Ethem GÜRHAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ

Konya–2017

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ethem GÜRHAN
	Numarası	138302031122
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel Eğitim / Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	İlkokullarda Uygulanan Değerler Eğitimi Uygulamalarının Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya-Seküler Örneği)

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ethem GÜRHAN
	Numarası	138302031122
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel Eğitim - Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ
Tezin Adı	İlkokullarda Uygulanan Değerler Eğitimi Uygulamalarının Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya-Selçuklu Örneği)	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ..(Konya-Selçuklu..Örneği) başlıklı bu çalışma .14.../02../2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ	Danışman	
Doç. Dr. Onur KÖKSAL	Üye	
Prof. Dr. İsa KORKMAZ	Üye	

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Din, dil, ırk, tarih, kültür ve ülkü gibi bir milleti millet yapan en önemli ortak unsurlardan biri de o milletin değerleridir. Bu değerler o milletin kültürünün, yaşadığı coğrafyanın, mensubu olduğu dinin izlerini taşır. Bir millet kültürüne ve değerlerine sahip çıkıp, çocuklarına ve gençlerine bu doğrultuda eğitim verdiği sürece güçlü olur ve ayakta kalır. Ne zaman ki değerlerinden koparak küreselleşen dünyanın kirli akıntısına kendini kaptırırsa, işte bu, o milletin hazin sonunun bir habercisidir.

Peki, çözüm ne? Özümüze sahip çıkıp, değerlerimizi ve kültürümüzü yaşatmak, çocuklarımıza ve gençlerimize değerlerimizi aktarmak ve bu kötü etkileşim sürecinde dışarıdan gelecek gayri meşru mızraklara karşı kalkan olmak gerekiyor.

Bu süreç bir meyve ağacının tohumu gibidir. Tohum ailede toprağa ekiliyor. Okulda öğretmenlerimiz tarafından sulanıp yetiştiriliyor. Tüm hayatı boyunca da çevresine, ailesine, vatanına ve milletine faydalı bir meyve ağacı oluyor. Eğer aile çocuğuna ilk tohumu, yani manevi değerlerimizi ve kültürümüzü aşılamaz, çocuğunu günübirlik yaşayan vurdumduymaz ve sorumsuz bir birey olarak yetiştirirse; bu çocuğun ne kendine, ne ailesine ne de vatanına ve milletine bir faydası olabilir. Çocuk çorak bir toprak gibi verimsiz ve faydasız olur. Tam tersine aile tohumu atar, çocuğu manevi değerlerle besler; vatan, millet, bayrak sevgisiyle donatır, insanlara ve kendine saygılı bir birey olarak yetiştirirse; o zaman kaygılanacak bir durum kalmamış demektir. Yani değerler eğitimi amacına ulaşmış demektir.

Vatanın milletin derdiyle dertlenmek ve bu dertlere çözümler üretmek de eğitimciler olarak bizim işimiz. Bu araştırmada SEDEP'in ilkökul öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tez konusunun belirlenmesinden tezin tamamlanmasına kadar tüm süreçte; değerli katkılarından, sabrından ve hoşgörüsünden dolayı tez danışmanım, değerli hocam Sayın Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ'ye sonsuz teşekkür ederim. Bunun

yanında, güleryüzleriyle bana manevi olarak destek olan değerli hocalarım Prof.Dr. İsa KORKMAZ'a, Prof.Dr. Ahmet SABAN'a, Prof Dr. Muammer MUŞTA'ya, Doç.Dr. Onur KÖKSAL'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca tezimin her aşamasında beni destekleyen, devamlı motive eden, onu ihmal etmeme bile sabırla tahammül eden ve İngilizce çevirilerde bana yardımcı olan biricik eşim Tuğba GÜRHAN' a dualarıyla bana destek olan canım annem Sevim GÜRHAN' a teşekkürü borç bilirim.

Ethem GÜRHAN

2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Ethem GÜRHAN
Numarası	138302031122
Anabilim Dalı / Bilim Dalı	Temel Anabilim Dalı / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Programı	Yüksek Lisans
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ
Tezin Adı	İlkokullarda Uygulanan Değerler Eğitimi Uygulamalarının Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya-Selçuklu SEDEP Örneği)

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenleri ve okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilerek ortaya koymaktır.

Bu araştırma nitel çalışmadır. Verilerin toplanmasında sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanmış 5 soruluk ve okul yöneticilerine yönelik hazırlanmış 4 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu olmak üzere 2 ayrı görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Konya ili Selçuklu ilçesinde yer alan 35 ilkokulda görev yapan 35 okul yöneticisini ve 100 sınıf öğretmenini kapsamaktadır.

Araştırmada veriler, 100 sınıf öğretmenin ve 35 okul yöneticisinin görüşleri alınarak elde edilmiştir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde; sınıf öğretmenleri SEDEP'in öğrencilerde değerler konusunda farkındalık oluşturduğunu ve hoşgörü, cömertlik, saygı, sevgi, yardımlaşma, sabır, sorumluluk, temizlik gibi değerleri etkinlikler vasıtasıyla öğrendiklerini ifade etmişlerdir. SEDEP uygulanmaya başladıktan sonra öğrencilerin davranışlarında olumlu yönde ciddi değişiklikler olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin her ayın teması olan değerde birbiriyle yarıştıklarını ifade etmişlerdir. Böylece okulun ikliminin değiştiğini, öğrencilerin kazanması gereken insani değerleri kazanmasını sağladığını, öğretmenlerin ve velilerin bu durumdan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. SEDEP'in öğrencileri saygılı, temiz, yardımsever, cömert, sevgi dolu, sabırlı ve sorumluluk sahibi bireyler olması için ortaya çıkmış güzel bir proje olduğunu, bu değerlerin hepsini kazandırmasa, sadece birini kazandırmasının bile önemli bir gelişme olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmenlerin bir kısmı ise söz konusu değerler ders müfredatında işlendiğinden bu projenin ilkokulda uygulanmasını gereksiz görmektedir. Öğretmenler velilerin etkinliklere katılımının az olduğunu ve onların katılımı için motive edici çalışmaların yapılması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerin büyük çoğunluğu SEDEP kapsamında öğrenci ve öğretmenlere dağıtılan materyallerin güncellenmesi ve teknolojik gelişmelere uyarlanması gerektiğini düşünmektedir. Bir kısmı ise bu materyallerin gereksiz ve israf olduğundan söz etmektedir.

Okul yöneticilerinin SEDEP'in etkililiğinin artırılması için görüş ve önerileri ise; öğretmenlerin projeyi benimsemeleri için gerekli çalışmalar yapılmalı, projenin zorunlu bir uygulama olarak görülmesinin önüne geçilmelidir. Etkinlikler bakanlık müfredatına alınarak bir ders adı altında yapılmalı, öğrencilerin aktif olarak rol alabileceği etkinliklere yer verilmeli, velilerin projeye katılımları sağlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Değerler, Değerler Eğitimi, SEDEP, İlkokul, Sınıf Öğretmenleri, Yönetici.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Ethem GÜRHAN
Numarası	138302031122
Anabilim Dalı / Bilim Dalı	Temel Anabilim Dalı / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Programı	Yüksek Lisans
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ
Tezin İngilizce Adı	The Evaluation of Values Education Applications Carried Out In Primary Schools According to the Views of School Administrator and Class Teachers (The Example of Selçuklu-Konya)

SUMMARY

The purpose of this research is to reveal the applications of values educations carried out in primary schools by evaluating in the direction of the views of school administrators and class teachers.

This research is a qualitative work. Two separate semi-structured interview forms with 5 questions and 4 questions prepared during acquiring the data, were used. The descriptive analysis method was used to analyze the data. The working group of the research contains with the participation of 35 school administrators and 100 class teachers working in Selçuklu District of Konya province during 2015-2016 education year.

The research data was obtained by taking the face-to-face views of 100 class teachers and 35 school administrators with interview form .

When the research finding was examined, the class teachers stated that SEDEP created awareness on student about values and the students learned the values such as tolerance, generosity, respect, love, cooperation, patience, responsibility and cleaning through activities. After SEDEP started to be implemented, they said that there were serious changes in the students' behaviors in the positive direction. They stated that the students competed with each other at a value that is related to every month. Thus, they stated that the climate of school changed, the students gained the humanitarian values they had to win, and the teachers and the parents were satisfied with this situation. They emphasized that SEDEP is a beautiful project which has emerged to make the students respectful, clean, benevolent, generous, loving, patient and responsible individuals, and it is a significant development even if they do not earn all these values, but only one of them.

As the values mentioned were taught in the curriculum, some of the teachers regarded the application of the project in primary school unnecessary. The teachers think that the participation of parents to the activities little and motivating activities should be done for their participation. Besides, most of the teachers think that the materials handed out to student and teachers as part of SEDEP should be updated to the technological advance. Some of the teachers has mentioned that these materials are redundant and waste.

The opinions and suggestions of the school administrators to boost the effectiveness of SEDEP are stated as necessary work should be done for teachers to adopt the project , the consideration of the project as an obligatory application should be prevented , activities should be done under the name of a course by taking them to the ministry curricula , activities should be included in which the student can take a role in an active way , the parents' participation should be provided.

Keywords: Values, Values Education, SEDEP, Primary School, Class Teachers, Administrators.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	1
2. Sayıtlar	2
3. Sınırlılıklar	3
4. Araştırmanın Önemi	3
5. Araştırmanın Amacı	3
6. Alt Problemler	4
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Değer Kavramının Tanımı	5
1.2. Değerlerle İlgili Kavramlar	8
1.2.1. Değer ve Ahlâk	8
1.2.2. Değer ve Tutum	9
1.2.3. Değer ve Din	10
1.2.4. Değer ve Kültür	11
1.2.5. Değer ve Eğitim	12
1.3. Değerlerin Oluşumu	13
1.4. Değerlerin Çatışması	14
1.5. Değerlerin Özellikleri	15
1.6. Değerlerin Fonksiyonları	17
1.7. Değerler Eğitimi Tanımı	18

1.7.1.Değerler Eğitiminin Tarihi Gelişimi	20
1.7.2. Değerler Eğitiminin Amacı Ve Önemi.....	21
1.7.3.Değerler Eğitiminde Temel İlkeler ve Süreçler	22
1.7.3.1. Akıl Yürütme ve Mantıklı Olma	25
1.7.3.2. Empati Kurma	25
1.7.3.3. Benlik (Öz) Saygısı Geliştirme	26
1.7.3.4. İşbirliği Geliştirme	29
1.7.4.Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü	30
1.7.5.Değerler Eğitiminde Öğretmen Rolü	34
1.8. SEDEP Hakkında Bilgiler.....	35
1.8.1. Beşinci Yılında SEDEP.....	36
1.8.2. SEDEP'in Hedefi Nedir?	37
1.8.3. SEDEP'in İlkeleri Nelerdir?	37
1.8.4. SEDEP'in Ortakları Kimlerdir?	38
1.8.5. SEDEP'te Sekiz Değer Nelerdir?.....	38
1.8.6. SEDEP Süreci Nasıl İşlemektedir?	38
1.8.7.SEDEP'in Sayısal Verileri	39
1.8.8. SEDEP'in Uygulanmasında Faydalanılan Ürünler	40
1.8.8.1.Öğrenciler İçin Ürünler	40
1.8.8.2.Öğretmenler İçin Ürünler	41
1.8.8.3.Veliler İçin Ürünler	41
1.9.Konuyla İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	42
BÖLÜM II.....	47
2.YÖNTEM.....	47
2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	47
2.2. Çalışma Grubu	47
2.3.Verilerin Toplanması	47
2.4.Verilerin Analizi	47
2.5. Verilerin Değerlendirilmesi	48
BÖLÜM III	49
3.BULGULAR VE YORUMLAR.....	49
3.1. Araştırmanın Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	49

3.2.	Araştırmanın İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	53
3.3.	Araştırmanın Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	56
3.4.	Araştırmanın Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular	59
3.5.	Araştırmanın Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	61
3.6.	Araştırmanın Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular	62
3.7.	Araştırmanın Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	63
3.8.	Araştırmanın Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular	64
3.9.	Araştırmanın Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular.....	67
BÖLÜM IV		69
4. TARTIŞMA VE SONUÇ, ÖNERİLER.....		69
4.1. Tartışma ve Sonuç.....		69
4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sonuçları;		70
4.1.2. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Sonuçları.....		70
4.2. Öneriler		70
KAYNAKÇA.....		72

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Hakkındaki Genel Görüşleri	49
Tablo 2: Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP'in Öğrenciler Üzerindeki Etkisi.....	51
Tablo 3: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklerle İlgili Görüşleri	53
Tablo 4: Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklere Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Katılım Oranları	54
Tablo 5: Sınıf Öğretmenlerinin Etkinliklerle İlgili Genel Görüşleri	55
Tablo 6: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Eğitim Materyalleriyle İlgili Görüşleri	56
Tablo 7: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Materyaller ve Dokümanların Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri	58
Tablo 8: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri	59
Tablo 9: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Katılımıyla İlgili Görüşleri ..	60
Tablo 10: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'in Uygulanmasında Proje Koordinatörü ve Okul Yönetiminin Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri	61
Tablo 11: Okul Yöneticilerinin SEDEP Hakkındaki Genel Görüşleri	62
Tablo 12: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Zayıf ve Güçlü Yönleri Hakkındaki Görüşleri	63
Tablo 13: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Amacına Ulaşıp Ulaşmadığı ve Eksiklikleri İle İlgili Görüşleri.....	64
Tablo 14: Okul Yöneticilerinin Okullarda Uygulanan SEDEP İle İlgili Etkinliklere Sınıf Öğretmenlerinin Katılımıyla İlgili Görüşleri	65
Tablo 15: Okul Yöneticilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Projeye Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri	65
Tablo 16: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Etkililiğinin Artırılması İçin Görüş ve Önerileri	67

KISALTMALAR

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK: Türk Dil Kurumu

SEDEP: Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

5N1K: Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden? Kim?

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın birinci bölümünde, problem durumu, sayılılar, sınırlılıklar ve bu araştırmanın bölümleri, değer kavramı ve değerlerle ilgili kavramlar; ahlâk, tutum, din, kültür ve eğitim açıklanacaktır. Akabinde değerlerin oluşumu ve çatışmasına yer verilecektir. Değerlerin özellikleri ve fonksiyonları sıralanacaktır. Değerler eğitiminin tanımı yapılacak, tarihi gelişimi, amacı ve önemi ortaya konacaktır. Değerler eğitiminin temel ilkeleri ve süreçlerinden sonra değerler eğitiminde aile ve öğretmenin rolüne değinilecektir. Son olarak Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi (SEDEP) ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu kapsamda, SEDEP’le ilgili genel bilgiler, hedefi, ilkeleri, ortakları, içinde yer alan sekiz değer açıklanacaktır. Daha sonra ise SEDEP sürecine ve SEDEP’le ilgili ürünlere ve konuyla ilgili çalışmalara değinilecektir.

1. Problem Durumu

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte ülkeler arası sınırlar ortadan kalkmıştır. Dünyada ve ülkemizde gerek kültürel ve sosyal gerekse ekonomik unsurlar değişim göstermiştir. Böylece toplumsal kurallar da değişime uğramıştır. Bu değişimle kültürlerin birbirleriyle daha yoğun etkileşiminin olumlu yanları ile birlikte bir taraftan da kültürel yozlaşma artmıştır. Bu yozlaşmayı önlemek için etkili yollardan biri eğitimidir. Bu nedenle birçok ülkede eğitim programlarını yeniden düzenlenme ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda değerlerin önemini farkına varılmış Çocuklara ve gençlere bu değerleri aşılama amacıyla eğitim programlarında değerler eğitimine yer verilmeye başlanmıştır.

Teknolojinin gelişmesi alım gücünün artması sonucunda, özellikle görsel iletişim ve haberleşme araçları neredeyse her eve girmiştir. Bu araçlar insanların yaşamlarını kolaylaştırmakta ve dünyanın her yerinde olan bitenden haberdar olmalarını sağlamaktadır. Tabi teknolojinin bu güzellikleri yanında topluma zarar veren yönleri de olmaktadır. Özellikle kişilik, kültürel ve ahlâki yönden oluşan bu yaraları onarmak elbette zaman isteyen bir süreçtir. Bu yaralar toplumumuzda

giderek artan şiddet eğilimleri, anne-babaya, öğretmene, yetkili kişilere karşı gelme, düzenbazlık ve sahtekârlıkta artma (yalan söyleme, rüşvet, yolsuzluk, hırsızlık vs.), iş ahlâkında düşüş, kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma, saygısızlık, acımasızlık, bencillik, sorumsuzluk, kibirlilik ve madde bağımlılığı gibi bir toplumu yok edebilecek derin yaralardır. Bu problemlerin çözümü elbette ki eğitimle olacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş eğitim öğretim süreçlerinde Selçuklu ilçesinde öğrenim gören okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri belirlenen 8 (sekiz) değerimizi; derinlemesine tanımlarına, özümsemelerine, sevmelerine ve benimseyerek uygulamalarına rehberlik edilmektedir.

Tüketim toplumu olmaktan çıkıp üretim toplumu haline gelebilmek, teknolojik ürün ve hizmetler üretmek ve bu ürün ve hizmetleri doğaya ve insana zarar vermeden ve onların yararına olacak şekilde üretmek yalnızca akademik bilgilerin eğitimi vasıtasıyla gerçekleşemez. Bunun yanında değerler eğitimi de verilmelidir. Değerler eğitimi sayesinde çocukların karakterleri oluşmakta, iyiye yönelmekte, empati kurabilmekte, yardımlaşmanın önemini kavramakta ve farklılıklara saygı duyabilir hale gelmektedirler. Öğrencilere temel insani değerlerin kazandırılmasını amaçlayan ve resmi müfredatla uygulanabilir bir program olan Selçuklu Değerler Eğitim Projesi, gerek Selçuklu'da gerekse ülkemizde değerlerle ilgili farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada amaç, ilkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenleri ve okul idarecilerinin görüşlerine göre değerlendirerek ortaya koyabilmektir.

2. Sayıtlar

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde şu varsayımlardan hareket edilmiştir.

- Görüşme formlarında sorulan sorulara verilen cevapların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
- Hazırlanan görüşme formu sorularının bu araştırma için gerekli verileri sağlayacağı varsayılmıştır.

- Görüşme formu dağıtılan yönetici ve öğretmenlerin herhangi bir etki ve baskıyla değil, kendi özgür iradeleriyle kendi gerçek düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır.

3. Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2015-2016 eğitim öğretim yılı Selçuklu İlçesi okul yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

4. Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız toplumda değişen sosyal, kültürel, ekonomik unsurlar, görsel araçlar, bilişim ve iletişim araçları ile sanayileşme, beraberinde toplum kurallarını da değiştirmektedir. Elbette ki bu değişimlerin faydalı yönlerinin kullanılması toplumun gelişmesine ve çağa ayak uydurabilmesine büyük ölçüde katkı sağlar. Aksi yönde kullanılması ise ciddi anlamda kültürel yozlaşmaya ve kültürel erozyona neden olur. Toplum kurallarının değişmesi hayatımızı kolaylaştıran dürüstlük, yardımlaşma, sevgi, saygı, özsaygı, hoşgörü, empati, disiplin, sorumluluk, aile olabilme, adalet vb. değerlerin de azalmasına neden olmuştur. Tüm bu olumsuz değişimler değerler eğitimi kavramını akıllara getirmekte ve değerler eğitimi kazanımlarını arttırmanın önemini ortaya koymaktadır. Toplumsal değerleri benimsemiş, sosyal ilişkilerinde sorunlarla karşılaşmayan ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlamış sağlıklı bireyler yetiştirmek değerler eğitimi ile mümkündür.

5. Araştırmanın Amacı

Değerler eğitiminin son yıllarda artan önemine binaen okul programlarının yanı sıra farklı etkinlik ve projeler yoluyla da okullarda öğrencilere çeşitli değerler kavratılmaya çalışılmaktadır. Yapılan bu çalışmada Konya ili Selçuklu ilçesinde uygulanan kısa adı SEDEP olan projenin etkililiğinin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

6. Alt Problemler

1. Sınıf öğretmenlerinin SEDEP projesi hakkındaki genel görüşleri nasıldır?
2. Sınıf öğretmenlerinin SEDEP projesi kapsamında okullarda uygulanan etkinliklere ilişkin görüşleri nasıldır?
3. Sınıf öğretmenlerinin SEDEP projesi kapsamında öğrenci ve öğretmenlere dağıtılan eğitim materyalleri hakkındaki görüşleri nasıldır?
4. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre SEDEP projesine öğrencilerin yaklaşımları nasıldır?
5. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okul yöneticilerinin projeye yaklaşımları nasıldır?
6. Okul yöneticilerinin SEDEP hakkındaki genel görüşleri nasıldır?
7. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre SEDEP projesinin zayıf ve güçlü yanları nelerdir?
8. Okul yöneticilerinin SEDEP'in amacına ulaşip ulaşmadığı ve eksiklikleri ile ilgili görüşleri nasıldır?
9. Okul yöneticilerinin projenin etkililiğinin artırılmasına ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle değer kavramı ve değerle ilgili kavramlar olan ahlâk, tutum, din, kültür ve eğitim kavramları açıklanacaktır. Değerlerin oluşumu ve çatışmasına yer verilecektir. Değerlerin özellikleri ve fonksiyonlarından bahsedilerek değerler eğitiminin tanımı yapılacaktır. Değerler eğitiminin tanımı yapıldıktan sonra tarihi gelişimine, amacı ve önemine değinilecektir. Daha sonra değerler eğitiminde temel ilkeler ve süreçler, değerler eğitiminde ailenin ve öğretmenin rolü hakkında bilgi verilecektir. Son olarak SEDEP hakkında bilgiler verilerek değerler eğitimi konusuyla ilgili yapılan bazı araştırmalardan bahsedilecektir.

1.1. Değer Kavramının Tanımı

“Değer” kavramı; eğitim bilimleri, psikoloji, felsefe gibi farklı birçok sosyal bilimin üzerinde durduğu, farklı açılardan tanımlanan bir kavramdır. Acun, Yücel Önder ve Tarman (2013) 'a göre değer, bireylerin yaşamlarına yön vermesi bu değişik tanımlamaların ortak noktalarından biridir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013: 193).

Bilhassa 2004’ ten beri Türkiye’de eğitim öğretimde belirgin bir şekilde yer alan ve üzerinde birçok çalışma yapılan ”değer” ile ilgili değişik değişik tanımlar vardır. Ulusoy ve Arslan (2004)' a göre iyi-kötü, arzu edilen-edilmeyen, pozitif-negatif, beğenilen-beğenilmeyen vs. davranışlar da değerlerle açıklanmaktadır (Ulusoy ve Arslan, 2014: 2).

Her toplumun güzeli çirkini, iyisi kötüsü farklıdır ve milletler bu farklılıklarıyla birbirlerinden ayrılır. Bilim yargısı doğru-yanlış üzerinde dururken değer yargıları iyi-kötü, güzel-çirkin vb kavramlarla karşılanmaktadır. Bilim yargısı oldukça nesnel, değer yargısı ise öznel (Arslanoğlu, 2005).

Bilim yargıları dünyada herkes tarafından kabul görmekteyken değer yargıları için bu durum farklıdır. Her ülkenin hatta her bölgenin kendine has özellikleri mevcuttur. Bu durum değer yargılarının da çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Bilimin kullandığı yargılar herkes tarafından kabul edilebilir niteliktedir. Çünkü bu yargılar denenebilir ve sınanabilir niteliktedir. Ancak değer yargıları

bundan farklıdır. Çünkü bu yargılar ülkeler arasında ve hatta bölgeler arasında farklılıklar gösterir.

İnsan; bazen duyu organlarının bazen de duygusal yönünün bir neticesi olarak çevresindeki varlıkları anlamlandırmak amacıyla kendisine özgü kriterler kullanır. Yeşil ve Aydın (2007)' a göre insan, duyu organları ile elde ettiği özellikleri, varlıkları tanımlamak için kullanır ve böylece sahip olduğu izlenimlerle o varlığa önem atfeder ve kıymet biçer. "Değer" de insanın duygusal olarak elde ettiği bu izlenimlerdir (Yeşil ve Aydın, 2007: 66).

Ulusoy ve Arslan (2014)' a göre; toplumun ulaşmak istediği hedefleri, arzu ettiği güzel tutum ve davranışları "değer" olarak açıklamak mümkündür (Ulusoy ve Arslan, 2014: 5).

Yeşil ve Aydın, (2007)' a göre; bireyleri tarafından paylaşılan ve kabul gören değerlerin çokluğu ve bağlayıcılık gücü ile güçlü bir toplum olma yolunda şartlara ve zamana bağlı olarak bir araya gelen insanların arzuladığı hedeflere ulaşması yakından ilişkilidir. Değerlerdeki çürüme, gelişmeme, aktarılmama, yenilenmeme sorunları toplumun yok olmasını beraberinde getirirken bireylerini bir arada tutacak nicelik ve nitelikte değerlere sahip olan milletler varlığını sürdürür (Yeşil ve Aydın, 2007: 68).

Değerler toplumların varlığı, birlik beraberliği için toplumun geneli tarafından kabul görmüş kaidelerdendir ve ideal olanı ortaya koyar. Değerler eğitimi de olumsuz düşüncelerin olumlu hale getirilmesi, olumlu davranış ve düşüncelerin de artırılarak yaygınlaştırılmasının temelini oluşturur (Ulusoy ve Arslan, 2014: 5).

İnceoğlu (2010)' na göre değer sosyal bir kavramdır. Değerler sistemi halini alması da toplumun yönlendirmesiyle olur. Tüm insanların ortak değerleri, bireyler için de anlamlı olan toplumsal değerlerdir ve bu sebeple toplum içinde aynı şeyler aynı biçimde değerlendirilir. Yine bu nedenle değerler, kolaylıkla ulaşılan değil, ideal olan hedeflerdir (İnceoğlu, 2010: 156).

Gülseren (2009)'e göre değerler, nesilden nesile aktarılır. Tarihin ve kültürün davranışlara yansımaları ile ortaya çıkar. Yine değerler inançlar tarafından da

şekillendirilir ve toplumlara, bölgelere göre değişiklik gösterebilir. Değerler farklı olsa da kültürlerin bir parçasıdır ve bazen bir şiire, bazen bir destana, bazen de bir öyküye yansır. Bu kültürel miraslarla toplumlar ortak bir paydada birleşip aynı hedeflere yönelebilir (Gülseren, 2009: 39).

TDK (Türk Dil Kurumu) sözlüğünde ise yedi farklı şekilde değer tanımı yapılmıştır.

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha, valör. 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet. 4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse. 5. Felsefede, kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey. 6. Matematikte, bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı. 7. Bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini içine alan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Çay (2012)' a göre değerler soyut kavramlardır. Fakat insanlar, duygu, düşünce ve davranışlarını bu soyut kavramlarla uygun bir şekilde yönetirken bu soyut değerleri davranışlarıyla somutlaştırabilirler. Mesela dürüstlük soyut değerini “Tavuklar taze mi?” diye soran müşterisine “Hayır” diye cevap verdiği zaman, onun ve ailesinin zehirlenmesini önleyip, bu değer somutlaştırılarak, elle tutulur ve gözle görülür bir hale getirilmiş olur (Çay, 2012: 327).

Çalışkur ve Arslan (2013)' a göre değerler; sorunları çözen, karar vermede etkili olan bir sistemdir. Tercih yapmayı, sosyal konu ve olaylarda rol oynamayı, insanın diğer insanlarla iletişim kurarak ihtiyaçlarını da açıklayabilmesini ve sosyal bir varlık olmasını sağlar (Çalışkur ve Arslan, 2013: 85).

Bu tanımdan hareketle değer yargılarının tekdüze olmadığı söylenebilir. Bunun nedeni her ülkenin ve milletin farklı değer yargılarına sahip olmasıdır. Örneğin bir ülkede beğenilen ve kabul gören bir davranış başka bir ülkede hoş karşılanmayabilir.

Bu durum değer yargılarının toplumdan topluma değişebildiğini de kanıtlar niteliktedir.

Yukarıda yer alan değer tanımları birbirinden farklıdır. Bunun nedeni çeşitli bilimsel disiplinlerin değer kavramını değişik şekillerde tanımlaması olarak görülebilir. Bilim yargıları dünyada herkes tarafından kabul görmekteyken değer yargıları kişiden kişiye, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bu durum değer tanımında da çeşitlilik meydana getirmektedir. Bu noktadan hareketle değer tanımında öne çıkan nokta, toplum tarafından benimsenmesi ve toplumun ortak yönlerini ve kültürünü oluşturan temel ilke ve kurallar bütünü olmasıdır.

1.2. Değerlerle İlgili Kavramlar

Aşağıda ahlâk, tutum, din, kültür ve eğitim kavramlarının değerlerle bağlantısı üzerinde durulacaktır.

1.2.1. Değer ve Ahlâk

Okumuş (2010)'a göre ahlâk, kelime anlamı olarak karakter, huy, mizaç ve alışkanlık; diğer tanımıyla akli melekeleri yerinde olan bir insanın kendi hür iradesini kullanarak gösterdiği davranışlar, bir insanın neyi yapıp yapmaması gerektiğini belirleyen kuralların hepsi ve özet olarak uyulması gereken kurallar bütünü şeklinde tanımlanmıştır (Okumuş, 2010: 29).

İyi ve kötü kavramları kişiden kişiye, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bir toplumda iyi olarak nitelenen bir davranış başka bir toplum tarafından kötü olarak kabul edilebilmektedir. Örneğin çoğu toplumda yemekten sonra geçirmek kötü bir davranış olarak kabul edilirken Japonlarda yemekten sonra geçirmek yemeği beğendiğinin bir işareti sayılabiliyor. Türk kültüründe pilava kaşık saplamak evlenmek istediğinin işareti sayılırken, Çin kültüründe ölüm tehdidi anlamına gelebiliyor. Türkiye'de iki erkek el ele dolaşamaz, bu hoş karşılanmaz fakat Bangladeş'te ve Pakistan'ın bazı yörelerinde samimi arkadaşlığın bir göstergesidir. Ayrıca Bangladeş kültüründe insanlar en değerli misafirlerini yatak odasında ağırlamak ve çiftin yatağının üzerinde yemek yemek bir şeref sayılırken, Türk kültüründe yatak odası kişinin mahremiyetidir. Oraya çift kendilerinden başkasının girmesini hoş karşılamaz.

Aydın (2011) 'a göre ahlâk ve değerlerin birbiriyle olan ilişki ve bağlantısı kesinlikle yadsınamaz. Ahlâk, din ve değerlerin birleşmesi ile meydana gelen bir olgudur. Antikçağ'dan bu yana kullanılan "etik" kavramı da "valeur ve action" yani değer ve davranış da ahlâk kavramını karşılamaktadır. Etik denildiği zaman akla ilk gelen şey değerdir. Eylemden yola çıkıldığında ise etik, ahlâk kavramını karşılar. Böylelikle değer ve ahlâk arasında güçlü bir bağ olduğu ortaya çıkmış olur. Çünkü her eylemin arkasında bir değer vardır. Ahlâk tek bir tanıma sığdırılmaz ancak bir kolu değerlerde, diğer kolu ise eylemedir. Erol Güngör de ahlâkı "değer giydirilmiş eylem" olarak tanımlar (Aydın , 2011: 44).

Hayata uygulanmayan teorik değer kavramı bir anlam ifade etmemekte ancak eyleme, davranışlara dönüştürüldüğü zaman anlam kazanmaktadır. Değerler teorikten pratiğe geçtiği zaman toplumda ahlâklı ve güzel insanlar çoğalır.

1.2.2. Değer ve Tutum

Tutum, kişilerin olaylara, olgulara, durumlara verdiği tepki, davranış şekli olarak tanımlanabilir. Hem somut hem de soyut kavramlar tutumların konusu olabilir. İnceoğlu (2010) 'na göre tutum; bireylerin tavırları, hazırbulunuşlukları, kişisel özellikleri, içinde yaşadığı toplumun özellikleri, çevresi vb ile yakından ilişkilidir (İnceoğlu, 2010: 7-8).

Değer ve tutum arasında yakın bir ilişki vardır. Bireyin davranışları karşısındakine karşı tutumlarına göre şekil almaktadır. Bireylerin sahip olduğu değer yargıları sayesinde tutumlar güzel davranışlara dönüşebilmektedir.

Çetin (2006)' e göre bireyler, kendileri için değerli olanlara karşı kabullenici bir tutum sergilerken, kendileri için değerli olmayana karşı reddedici bir tavır sergiler çünkü bireyin karşısındaki nesnelere yönelik tutumları, karşısındakilere verdiği ilgi ve değere göre şekil alır. Tutumlar; davranışsal (mevcut aksiyonlar), duyuşsal (duygular) ve bilişsel (inançlar) öğelerden oluşur. Davranışsal öğe tepki vermeye karşı hazırbulunuşluğu ifade ederken, duyuşsal öğe heyecana bağlı duygulardan oluşur. Bilişsel öğe ise nesnelere hakkındaki inançlarla ilgilidir. Tutumların

ölçülmesinde duyuşsal öge, bilişsel ögeye göre daha ön planda ve daha basittir (Çetin, 2006: 30).

Sosyal bir varlık olarak insanların birbirleriyle olan ilişkileri, birbirlerine karşı tutum ve davranışları ile karşısındaki bireye verdiği değerle doğru orantılıdır. Bu tutum ve davranışlara, inançlar ve ilgiler de etki etmektedir.

Tutum ve değer arasındaki ilişki sosyal psikologlar tarafından farklı yorumlanmıştır. Kimi tutumlarla değerleri benzer kavramlar olarak kabul etmiş, kimi de değerlerin tutumları etkilediğini ve daha temel bir kavram olduğunu öne sürmüşlerdir. Örneğin Oppenheimer, tutumların gerisinde bir değer sisteminin bulunduğunu ve bu sistemin de tutumları etkilediğini ileri sürmüştür (İnceoğlu, 2010: 156-157).

Değerler tutum ve inançların temelini oluşturduğu için değerdir. Değerler toplumdaki kuralların temelidir. Bir yerde değerler toplumun kültürünün temel direkleridir.

Değer tutum ve inanışların temel parçasıdır. Zaten bu yüzden de değerdir. Değerler toplumdaki kuralları şekillendirir ve toplumdaki kurallarla şekillenirler. Bu bakımdan değerler toplum kültürünü ayakta tutan kolonlar gibidir.

1.2.3. Değer ve Din

Arslanoğlu (2005) 'na göre din, geçmişten günümüze kadar tüm toplumlarda var olan, toplumu ayakta tutan sosyal bir kurumdur. Dinin toplumlardaki birlik ve beraberliği sağlamak ve toplumun kontrolünü yapmak gibi iki önemli fonksiyonu vardır (Arslanoğlu, 2005).

Kişinin mensubu olduğu din toplumun huzurlu, mutlu ve birlik içinde yaşamasını sağlamak amacıyla, belli kurallar koyar. Bu kurallar çerçevesinde de toplumu denetler.

Kaymakcan (2010)' a göre din, toplum hayatını ve bireyleri yönlendirir, nasihat ve istek gibi olguları içerir. Bu sebeple de etkili bir değer sağlayıcıdır.

Bireyler bir dini kabul ettiği zaman, o dinin değerlerini de kabul eder ve özümsemeye başlar. Müslümanlar için Cuma günü kutsal iken, Hıristiyanlar için Pazar günü kutsal ve değerlidir. Bunun gibi farklı birçok örnek dinin değer sağlayıcı olma özelliğini gösterir ancak bu dinin bütün değerlerin kaynağı ve temeli olduğunu göstermez. Bilhassa Aydınlanma Çağı sonrasında dinin, değerler üzerindeki etkisinin azaldığı görölmektedir. Bazıları bu durumu toplumlardaki ahlâki çöküntüyle ilişkilendirir. Din salt kaide, kurallar ve ahlâki değerlerle sınırlandırılmasa da değerler her din için önem arz eder (Kaymakcan, 2010: 11).

Bütün semavi dinlerin temel değerleri aynıdır. Hırsızlık, adam öldürmek, zina yapmak, içki içmek, başkalarının haklarına tecavüz etmek vs. gibi davranışlar tüm dinler tarafından kötü olarak kabul edilmektedir. Bunun yanında iyilik yapmak, başkasının malına, canına, namusuna göz dikmemek, sadaka vermek, başkasının haklarına saygı göstermek, ihtiyacı olana el uzatmak vs.gibi davranışlar güzel ve erdemli davranışlar olarak kabul edilir.

1.2.4.Değer ve Kültür

Kültür, bir toplumun yaşam biçimidir. Her kültürün kendine özgü değerleri mevcuttur. Bu değerler kültürün temel taşlarındandır.

İnceoğlu (2010)'na göre topluların kendine ait değerleri, yaşam biçimi, gelenek ve görenekleri vardır. Toplumlar kültürel öğeleri bakımından da farklılık gösterir. Birçok farklı kültürün (İngiliz Kültürü, Fransız Kültürü vb.) ortaya çıkması, toplumların birbirlerinden farklı olmasından kaynaklanır (İnceoğlu, 2010: 127).

Her milletin yaşadığı coğrafyaya, sosyolojik yapısına, benimsediği dine göre kendine has belli bir kültürü ve değerleri vardır. Örneğin Türk kültüründe evlilik için erkek tarafı kız tarafına çeşitli hediyeler çikolata, lokum olarak istemeye gider. Düğünü de erkek tarafı yapar. Fakat Bangladeş ve Hindistan'ın bazı yörelerinde tam tersine evlilik için kız tarafı hediyeler olarak erkek tarafına gider ve erkeği ister. Bu durum Türk kültüründe erkeğin kadını sahiplenme ve ona iyi bakma değerini Hint ve Bengal kültüründe de tam tersine kadının erkeğine iyi bakma ve onu sahiplenmesi değerini ortaya koymaktadır.

Ünlü (2010)'ye göre bireylerin kişilere veya olaylara karşı sahip olduğu belli değerleri vardır. Toplum içindeki yaşayışı, diğer insanlarla olan iletişimin kaynağı da bu değerlerdir. İnsanların sahip olduğu bu değerler tutarlıdır ve kolaylıkla değişmez (Ünlü, 2010: 72).

Tüm insanlığın sahip olduğu ortak değerler olan evrensel değerler sabittir. Değişkenlik göstermezler. Adalet, eşitlik, barış, başarı, demokrasinin yanı sıra dürüstlük, erdemlilik, namus kavramları da değişkenlik göstermeyen evrensel değerlerdir.

1.2.5. Değer ve Eğitim

Toplumda meydana gelen kültürel bozulma sonucu insanlar kötü davranışlara yönelmektedir. Böylece farklılıklara saygı duymayan, empati kurmayan, adil olmayan bireyler yetişmektedir. Artık bu durumun farkına varılmış ve okullarda temel değerlerin öğretilmesi ve içselleştirilerek davranışa dönüştürülmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Özkan (2011) 'a göre bireyler sosyal varlıklardır. Bireyin sosyal bir varlık olmasında birçok farklı kurum etkili olmaktadır. Bu kurumlar kişiliğin oluşmasında da önem arz eder. Bu kurumların en önemlilerinden biri de eğitimidir. Eğitim sayesinde bireyler değişen ortama ayak uydurur, çeşitli bilgi ve becerilere sahip olur. Bu doğrultuda değişimin ve gelişimin sağlanmasında eğitimin ve eğitim kurumlarının önemli olduğu ortaya çıkar (Özkan, 2011: 333).

Suppes (1995)'e göre değerleri geçmişten günümüze aktaran en önemli öge eğitimidir. Eğitim kurumlarının bireylere temel bilgi ve becerileri kazandırma misyonunun yanında, değerlerin aktarılması gibi önemli bir vasfı daha vardır. Eğitim kurumları sayesinde değerler nesilden nesile aktarılmış olur (Akt: Çetin ve Balanuye, 2015).

Bu bağlamda eğitim kurumlarına önemli bir görev ve rol düşmektedir. Çünkü eğitim kurumları halkın ayağına kadar gitmektedir. Toplumun her kesimine ulaşabilecek niteliktedir. Toplumu ayakta tutan değerleri korumak, sürdürmek ve aktarmak eğitim kurumlarının başlıca görevlerindedir. Eğitim- öğretimin yanında

toplumun yetişen bireylerine aidi olduğu toplumun değerleri de verilmelidir. Değerler, eğitim vazeğilmez bir paręasıdır.

Değer sadece gelecek nesilleri inşa etmek ya da toplumun kültürel yapısını korumak için gerekli değildir. Aynı zaman da eğitim ortamında eğimin verimliliğini arttırmak konusunda da son derece etkililiğe sahip bir kavramdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin sahip olduğu değerler sayesinde eğitimin verimliliği üst düzeyde olur.

1.3. Değerlerin Oluşumu

Kutlutürk (2012)'e göre değerler ilk olarak ailede oluşur. Çocuklar ailede kazandığı ve ęevrenin etkilerini zamanla karakter haline getirirler. Bu nedenledir ki aile, değerlerin oluşmasında oldukęa etkilidir (Kutlutürk, 2012: 12).

Bu durumun farkında olmayan pek çok aile vardır. Bu konuda ailelerin de bilgilendirilmesi ve bilinę düzeylerinin artırılması sağlanmalıdır. Bu da devletin resmi kurumları tarafından düzenlenecek eğitimler, konferanslar, seminerler yoluyla yapılabilir.

Bostan (2014)'a göre çocuklar daha anne karnında iken anne ve babasının kendisine gösterdiği ilgi ve sevgiyi hissetmekte ve onlara tepkiler vermektedir. Bebeklik döneminde de yine kendisine gösterilen sevgi, ilgi gibi duyguları anlayarak kendisinin ailesi için değerli olduğunun farkına varır. Gerek anne karnında gerekse ilk çocukluk döneminde gördüğü değer duyguları ile ocuk, olumlu bir kimlik ve benlik algısı geliştirir. Bu sebeple aile kurumunun iyi ve sağlıklı olması çok önemlidir. Anne baba arasındaki olumlu ve kaliteli ilişki ile çocuğun değer yargıları arasında sıkı bir bağ olduğu anlaşılmaktadır (Bostan, 2014: 110).

Aile bireyleri arasındaki ilişkiler ne kadar sağlıklı olursa, ailenin mutlu iklimi çocuğa yansıyacak ve ocuk kazandığı değerlere sahip çıkararak onu geliştirmeyi amaç edinecektir. Böylece sağlıklı toplumun, kaliteli bireylerin temeli, ailede atılmış olacaktır. Çünkü insan sosyal varlık olma özelliğinden dolayı birçok kavramı model olarak öğrenir. Değer kavramı da aynı şekildedir.

Kutlutürk (2012) 'e göre doğuştan gelen özellikleri ile insanın içinde yaşadığı toplum değerlerin oluşumunda etkilidir. İnsan fitratı davranışlara yön verir. Yani doğuştan gelir. Ahlâki ve dini değerler doğuştan gelir. İnanç, saygı, merhamet ve yardımseverlik gibi değerler her devirde ve her toplumda aynı manayı taşımaktadır. İnanma, saygı duyma, merhametli olma, yardımsever olma gibi değerler her çağda ve toplumda aynı anlamı taşır. Haksızlık, zulüm ve yalancılık gibi kavramlar da her zaman ve her toplumda kötülüğü ifade eder (Kutlutürk, 2012).

Cihan (2014)'a göre çocukların ve gençlerin değer yargılarının oluşumları birbirinden farklı bir şekilde biçimlenir. Öğrencilerin değer yargılarının öğretmenlerinden çok çevreleri etkilidir. Kitle iletişim araçları, moda hareketleri gibi birçok sosyal alan değerlerin oluşmasında etkilidir (Cihan, 2014: 432).

Değerler oluşurken aile, okul, öğretmen, çevre, kitle iletişim araçları, din, coğrafya, mensup olunan uyruk vs. yaşamın her noktasından bir parça olarak oluşur.

1.4. Değerlerin Çatışması

Gündoğan (2010)'a göre küreselleşen dünyada post-modern durumun da etkisiyle çok kültürlü toplumsal yapılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu çok kültürlü yapıların etkisiyle farklı ve çeşitli değerler ortaya çıkmış, evrensel ve yerel olan birlikte yaşanmaya başlamış ve bunlarla birlikte değer çatışmalarının ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Gündoğan, 2010: 33).

Kutlutürk (2012)'e göre değerler evrensel değildir çünkü değerler milletlere, toplumlara göre değişmektedir. Bir toplumda hoşgörü ile karşılanan bir davranış, başka bir toplumda hoş karşılanmayabilir (Kutlutürk, 2012).

Değerlerin algılanmasındaki farklılıklar ve değişkenlikler, mensup olunan millet, din ve yaşanan zaman ve coğrafyadan kaynaklanabilir.

Gündoğan (2002)'a göre davranışlar değerlerle anlam kazanır. Toplumlarda tek bir değer sistemi ve anlayışı olduğu söylenemez. Aynı değerlere sahip grupların çokluğu bir çoğulculuk anlayışının ortaya çıkmaya başladığını gösterse de tek bir değerler sistemi olduğu düşüncesine sahip olmak yanlış olacaktır. Farklı değerlerin

ortaya çıkaracağı muhtemel çatışmaların önüne geçmenin yolu da toplumların demokratik, hoşgörülü ve saygılı bir anlayışa sahip olmasıdır (Gündoğan, 2002).

1.5. Değerlerin Özellikleri

Vurgun ve Öztıp (2011)'a göre değerler statik değil, dinamik bir yapıya sahip olan olgulardır. Geçmişten günümüze yaşanan reformlar, devrimler, sistemden sisteme geçiş gibi faktörler birçok alanda değışime yol açmıştır. Değişim hem bireysel hem de toplumsal olarak sosyal alanların hemen hemen hepsinde yansımaları bulmuştur. Değerlerin değışmesiyle değer yargıları da değışime uğramıştır (Vurgun ve Öztıp, 2011: 218).

Zaman ilerledikçe ihtiyaçlar, dünya görüşü, yaşam biçimleri değışmekte, bunun sonucu olarak da toplumsal değerler değışmektedir.

Özgür (2013)'e göre gelişen ve değışen dünyada eğer bireyler değışime açık değilse bu çelişkiye sebebiyet verir. Bu sebeple değerlerin değışen dünyaya ayak uydurması gerekir. Değerlerin değışmesinde iletişim ve teknoloji gibi birçok faktör etkilidir. Evindeki bilgisayardan dünyada olup biten her şeyi takip edebilen bir çocuğa ailesinin çocuklarını ikna etmek için baskıcı ve tutucu tavırları etkili olmayacaktır. Bir konuda çocuğunu ikna etmek isteyen bir babanın gerekçelerini mantıklı sebeplere dayandırması ve açıklayıcı olması gerekir (Özgür, 2013: 46).

Değerlerin özellikleri hakkında görüşler farklı olsa da genel kanaat aynı doğrultudadır. Bu ortak noktalar genel hatlarıyla şu şekilde sıralanabilir (Aydın, 2011):

- Değerler, bireylerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmesini sağlayan olgulardır. Rokeach'a göre değer, dini-profane hangi türden olursa olsun bireye kendini konumlandırma, tercih etme, karşılaştırma imkânı verir. Bunu sağlarken de bir standart oluşturur.
- Schwartz'ın da belirttiği gibi, inanışlar içeren, dolayısıyla aşkınlıklar barındıran olgulardır. Her değer inançlar taşır, değer olduğu her

yerde bir kabulleniş, bir benimseme vardır. Örneğin “Benim Annem daima doğruları söyler” önermesi, doğru söylemenin gerekliliğine olan mutlak inancını bir olay üzerinden tespit ve teyit eder.

- Değer, ilgi gösterilen, arzu edilen şeydir. Bu konuyla ilgili Perry de değerleri “ilgi” çevresinde açıklamaya çalışır. O; değerleri, insanların ilgi objeleri, ilgilerin cinsi, miktarı, yoğunluğu çerçevesinde açıklayabileceğimizi ileri sürer. Perry bu görüşüne değerlerin negatif olabileceğini de ekler. İşin gerçeği dini - sosyal bütün değerlerin önemli niteliklerinden birisinin ferdi ve sosyal ilgi olduğunda şüphe yoktur ancak değerlerin, diğer özellikleri göz önüne alındığında negatif özellikler taşıdığını söylemek mümkün değildir, yani değer her zaman olumluluk taşır.
- Değerler her alanla ilgilidirler. Yani ekonomik, dini, ailesel, siyasal ve benzeri her alanın değerleri vardır. Ahlâk konusunda olduğu gibi belki adalet, hakkaniyet gibi her alanı ilgilendiren üst ortak değerler vardır ancak daha alt sosyal birimlerin kendine özgü değerleri vardır. Örneğin buna göre bir “ailesel değerler”den söz edilebilir.
- Dini -sosyal, kaynağı ne olursa olsun değerler bir biçimde sosyaldirler. Pek çok kişi tarafından paylaşılır, ciddiye alınırlar, coşku ile birlikte bulunur ve kavramsal olarak diğer nesnelere soyutlanabilirler. Ayrıca değerler kişilerin kendi ürettikleri şeyler değildir, dışarıdan gelmektedirler. Değerlerin bir kısmı ve bir yönü toplum muhtevalı olsa da onların ferdi aştığı kadar toplumu aşanları da vardır ki tevhide dinlerin vaazettiği ahlâki değerler burada bir örnek olarak hatırlanabilir.

Bilsky ile Schwartz (1994) değerlerin özelliklerini şöyle belirtmişlerdir (Akt: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı 2000: 60):

- Değerler inançlardır ancak tamamıyla nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
- Değerler, bireyin hedefleriyle (özgürlük gibi) ve bu hedeflere ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidir.

- Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin itaatkârlık değeri; evde, işte, okulda ve tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin bütününde geçerlidir.
- Değerler davranışların, insanların ve olayların seçilmesini veya değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
- Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Sıralanmış bir değerler kümesi, değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler. Ayrıca değerlerin değişime açık yapılar olduklarını belirtmek gerekir; özellikle de zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

Yavuz (2010)'a göre değerler ve sistemlerinin özellikleri aşağıdaki gibi olmalıdır :

- Değerlerin yaptırım gücü vardır. Değersizleştirildiğinde utanma ve ayıplanma endişesi daima vardır. Bu da başka yönlerden de –ekonomik, sosyal, kültürel, vs.- kusuru ve itibarsızlaşmayı genellikle beraberinde getirir.

- İnsanlar karşılıklı olarak saygı ve hürmet değerlerin kıymetini ve onurunu korurlar. Tam tersi bir duruş, davranış ve tavır ise dışlamanın bir çeşidi olarak ortaya çıkar. Değişik bir ifadeyle değerler ve değerler sistemi bumeranga benzerler. Değer veren, değer görür. Başkasının değerlerine hürmetsizlik eden bir insan da kendi değerlerine saygısızlık yapılmasına göz yummak zorunda kalır. Aynı saygısızlığı karşısındakinden görür.

- Değerler ile değerli olarak yaratılanın (kâinattaki en değerli varlık olan insanın) değeri anlaşılır ve beraber yaşanılır.

1.6. Değerlerin Fonksiyonları

Aydın (2011)'a göre kelime manasıyla görev anlamına gelen işlev sözcüğü, sosyolojide herhangi bir sosyal olgunun bütün içinde yerine getirdiği görev anlamına

gelmektedir. İşlevlerin bilinmesiyle beşeri öğelerin tanınması sağlanır, değerler de bunun içindedir (Aydın , 2011: 41).

Akarsu (2015)' ya göre toplumun temel taşını oluşturan bireylerin sahip olduğu değerler topluma da yansıtacaktır. Bazı değerlere sahip olan bireylerin içinde yaşadığı bir toplumun yapısı da güçlü olacaktır. Değerleri sayesinde bireyler, sorunlara karşı çözümleyici olan bir savunma mekanizmasına sahip olmuş olurlar. Değerleri, bireyleri için yol gösterici bir rehber olacaktır (Akarsu, 2015: 18-19).

Toplumsal değerlerine sahip çıkan onları hayatının kumanda merkezine koyan bireyler, manevi olarak kendini rahat hisseder. Bu tür bireyler toplum tarafından sevilir ve saygı duyulur. Böylece insan manevi olarak tatmin ve mutlu olur.

Aydın (2011)'a göre değerler, tüm beşeri olayların ortaya çıkmasında etkin bir rol oynar. Eylemlerin başında, içinde ve sonunda yer alarak eylemler için hem hedef hem de sonucu değerlendiren bir ölçüt olmuştur. Buna bağlı olarak değerlerin bazı görevleri şu şekilde sıralanabilir (Aydın , 2011: 41-42):

- a) Yargılamada değerler birer araç olarak kullanılır.
- b) Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesnelere üzerinde odaklaştırırlar.
- c) Güzel davranma ve güzel düşünmede kılavuzluk yaparlar.
- d) Sosyal rollerin gerçekleştirilmesinde ve sevilmesinde rehberlik ederler.
- e) Baskı araçları ve sosyal kontrol ve görevini yaparlar.
- f) Dayanışma araçları olarak devreye girerler.

1.7. Değerler Eğitimi Tanımı

Cihan (2014)'a göre eğitim, toplum için ideal olan hem evrensel hem de kendi kültürlerine has geleneksel değerler sisteminin bireylere aktarılmasını sağlar. Bu anlamda okullara düşen en önemli görevlerden biri de okul programlarında açıkça belirtilen ya da örtük olan programlar dâhilinde öğrencileri hayata hazırlamak, ahlâki gelişimlerine katkıda bulunmak ve öğrencilerin olumlu bir benlik algısı geliştirmesini sağlamaktır. Gerek eğitimin gerekse eğitimcilerin en önemli sorumluluklarından biri de

bireylerin değerlerin farkına vararak yeni değerler üretmesi ve bu değerleri davranışlarına yansıtmasını sağlamaktır (Cihan, 2014: 435).

Acun, Yücel, Önder ve Tarman, (2013)' a göre değerler, bireylerin hayatını şekillendiren, hayatın amacını ve kaidelerini belirleyen temel unsurlardan biridir. İnsan yaşamında bu derece önem arz eden değerler, şüphesiz eğitim-öğretim süresinin de en önemli unsurlarından biridir. Eğitim sistemlerinin en önemli amaçlarından biri de değerlerin sonraki nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Türk milli eğitim sisteminin en önemli hedeflerinden biri de nesillere milli, manevi, insanî ve kültürel değerlerin kazandırılmasını sağlamaktır (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013: 204).

Aydın (2010)' a göre değerler hem öğrenilebilen hem de öğretilen olgulardır. İnsan, değer bilgisini doğuştan değil, sonradan öğrenir. Değerlerin toplumdan topluma değişiklik göstermesi de bunu destekler. Bireyler davranışlarını nasıl biçimlendireceklerini, nerede nasıl davranmaları gerektiğini içinde yaşadığı toplumdan öğrenir. Bu sebeple eğitimin en önemli konularından biri değerlerdir. Bu eğitim yalnızca okullarda verilen derslerden ibaret değildir. Toplum bir okul gibi okul edilecek olursa toplumun bireyleri de o okulun hem öğretmeni hem de öğrencisidir denilebilir (Aydın , 2010: 16-17).

Yeşil ve Aydın (2007)'a göre değerlerin en önemli özelliklerinden biri kişiye doğuştan ana babadan genetik olarak geçmemesidir. Sonradan yaşanan toplumda çevresinden kazanılmasıdır. Kişi yaşamı boyunca bakış açısını, kişiliğini ve davranışlarının yönünü belirleyecek, onun tanınmasında temel ölçütler olarak işlev görecek değerleri kazanır. Bu yüzden bireyin belli başlı toplumun değerlerinin farkına varması, yeni değerler üretmesi, bu değerleri benimsemesi ve davranışlarına yansıtması bir eğitim sorunudur. Buna da kısaca değerler eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71).

Değerler eğitimi Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:“*Çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler*” dir. Gerek ders kitapları gerekse eğitim-öğretim

programları vasıtasıyla değerlerin öğretilmesi konusu, eğitim biliminin üzerinde ısrarla durulan konuları arasındadır. Eğitimin, sosyal yaşamda evrensel, yerel ve kültürel değerler sistemini kişilere iletme noktasında önemli rol oynadığı bilinmektedir (<http://egitimsen.org.tr/>, 2016).

Temel değerler, toplumda başkalarıyla yaşamak için gerekli olan bireysel davranışlar ile bireyin kişiliğini ve karakterini oluşturan evrensel değerler olarak bilinir. Değerler eğitiminde öne çıkarılması gereken temel anlayış, evrensel boyutta kabul gören değerler olmalıdır. Temel değerlerin demokratik bir toplum içinde yaşamak ve sağlıklı ilişkiler kurmak için gerekli olan, hem bireye hem de topluma olumlu katkıları olan değerler olması gerekir (<http://egitimsen.org.tr/>, 2016).

Ulusoy ve Arslan (2014)'a göre değer eğitimi bilginin yanı sıra öğrencinin kişiliğini geliştirmesi, iyileştirmesi, içinde yaşadığı topluma karşı ödev ve sorumluluklarını öğrenmesini de kapsar. Her millet kendi değerlerini bilen, yaşayan, yaşatan, tanıyan, tanıtan ve aktaran bireyler yetiştirmek ister. Değer eğitimi sayesinde bireyler içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamayı, kültürel anlamda aidiyet duygusuna sahip olmayı ve sosyalleşmeyi öğrenirler (Ulusoy ve Arslan, 2014).

1.7.1.Değerler Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Kaymakcan (2010) 'a göre geçmişten bu yana değerlerle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Dünya üzerinde hemen tüm ülkelerde bu çalışmalara ilgi de artmıştır. Geçmişten günümüze tüm filozofların da gündeminden düşmemiştir değerler konusu. Filozoflar hayatın manası ve varoluş gayesiyle ilgili birçok fikirler ortaya atmışlar, erdemli bir bireyin iyi bir toplumun tanımına vurgu yapmışlardır. Yer ve zamana göre değerlerin anlaşılmasında farklılıklar ön planda olsa da değerler önemini asla kaybetmemiştir (Kaymakcan, 2010: 10).

Altan (2011)'a göre değerler eğitimi fikri bazen karakter eğitimi diye de adlandırılır. Eğitim kadar eskidir. Eğitimin dünyanın her yerinde iki temel amacı olmuştur: İnsanların daha akıllı olmalarını ve bireylerin daha iyi insanlar ve vatandaşlar olmalarını sağlamaktır. Bu yüzden, Değerler Eğitiminin izleri İslam'da,

Hıristiyanlıkta, Budizm’de Sokrates ve Aristo gibi düşünürlerin eserlerinde, bulunabilir (Altan, 2011: 55).

Çetin ve Balanuye (2015)’ye göre değer, eğitimin ürettiği bir terim olmamasına rağmen eskiden beri eğitimin içinde olduğu, eğitim ve değer neredeyse aynı yaşta olduğu söylenebilir. Buna rağmen değerler sorunu, sanki eğitimde güncel ve kısa vadeli bir sorunmuş gibi sürekli ele alınmaktadır. Sürekli ele alınmasının da değerler eğitimi sorunun kalıcı olarak çözümlenmemesinin bir göstergesi olduğunu belirtmektedirler (Çetin ve Balanuye, 2015: 193-194).

Mızıkacı (2015) da evde eğitim, din temelli eğitim, karakter ve ahlâk eğitimi gibi uygulamaların tartışılmaya başlamasıyla değerler eğitimi de sistemli olarak eğitim programları çalışmaları içinde yer almaya başlamıştır. Ortaçağ döneminde Avrupa’da eğitim kiliseye göre şekillendirilmekteydi. Bu eğitimin amacı ahlâklı nesiller yetiştirmektiydi. Ahlâk ve karakter eğitimi iç içeydi ancak daha sonraki dönemlerde akılcılığa dayalı bilimsel ve objektif yaklaşımlar önem kazanmaya başlamış, bireylerin rasyonel bakış açısına sahip olarak düşünen, irdeleyen, nesnel gerçekler üzerinde duran bireyler olması amaçlanmıştır. Din ve ahlâk temelli eğitim, akılcılığı ve akademik bilgileri ön planda tutan eğitim anlayışının önüne geçmemiştir. On dokuzuncu yüzyılın ilk yıllarından itibaren eğitim politikaları devletin ve toplumun ideolojisiyle şekillenmeye başlamıştır. Vatandaşlık, demokrasi, adalet, eşitlik gibi kavramlar önem kazanmaya başlamıştır. ABD’nin kuruluş felsefesine bağlı olarak eğitimin dört ana ilkesinden biri de değerler eğitimi olmuştur ve devletin kuruluş ilkelerinden olan demokrasi, vatandaşlık gibi kavramların güçlendirilerek yaygınlaştırılması koşuluyla ahlâk ve karakter eğitimi de eğitim programlarında yer alabilmiştir. Bu doğrultuda değerler eğitimi, farklı toplumlarda farklı değerlerin öğretilmesi amacıyla geniş coğrafyalarda önem kazanan bir konu olmuştur (Mızıkacı, 2015).

1.7.2. Değerler Eğitiminin Amacı Ve Önemi

Altan (2011) ‘a göre değerler eğitiminin amacı, dünyadaki bütün insanların sahip olduğu evrensel değerlere sahip azim, adalet, saygı, sevgi, sorumluluk, cesaret, inanç, erdem ve sorumluluk gibi çok önemli ahlâkî ve uygar değerlere sahip bireyler

yetiştirmektedir. Uzun vadede ise büyük bir problem haline gelen ahlâkî, etik ve akademik konularda bireylere yardım etmek ve içinde yaşadığımız dünyamızı daha güvenilir ve yaşanılır hale getirmeye katkı sağlamaktır (Altan, 2011: 55).

Yeşil ve Aydın (2007), bireylerin ve toplumun kendini ve davranışsal özelliklerini devam ettirme isteği nedeniyle değerler eğitiminin gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Yeşil ve Aydın, 2007: 72).

Doğanay, Seggie ve Caner (2012), değerler eğitiminin eğitim sisteminde zaruri olduğunu ve mutlaka uygulanması gerektiğini belirterek, değerler eğitiminin gençlerin zihnini, kalbini ve ellerini olgunlaştırarak ve özgürleşmesini sağladığını belirtmiştir. Bunun da hem kendisi hem de toplum için önemli olduğunu, böylece kendisi ile çevresindeki insanların benzerliklerini ve farklılıklarını analiz edebildiğini, beraber yaşayan insanların bu farklılıklarının normal olduğunu ve saygı duymak gerektiğini öğrenecektir. Bu şekilde demokratik bir toplumun temelleri olan özgürlük, barış, adalet, çeşitlilik ve dayanışma, yönünde verilecek değerler eğitimi ile özlenen topluma sahip olunacağını belirtmişlerdir (Doğanay, Seggie ve Caner, 2012: 80).

1.7.3. Değerler Eğitiminde Temel İlkeler ve Süreçler

Aydın (2014)'a göre değer öğretiminde dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler şunlardır (Aydın , 2014: 555-557):

1. Değerleri bizzat göstererek yaşayarak öğretmek gerektiğini, çünkü çocukların duyduklarından değil gördüklerinden daha çok etkilendiklerini ve sevdiği kişiyi taklit etmenin onun için zor olmayacağını ve çocuklara bizzat örnek olunması gereklidir.
2. Değerler eğitimi sürecinde aile, eğitimci ve süreç içindeki herkesin davranışlarının tutarlı olması gerektiğini, bunun için öğrencilerin, süreçteki herkese güvenmeleri ve onların iyi insan olduklarına inanmaları sağlanmalıdır.

3. Çocuk etrafındakileri gözlemleyerek öğrendiğinden, ona olaylar, kişiler, resimler gösterilmeli, çocukların iyi, güzel davranışları gözlemlemesi ve yaşaması için ortamlar ve fırsatlar oluşturulmalıdır. Tabi bunlar yapılırken, değerler eğitimi etkinliklerine ana-baba, şoför, hostes, yemekhane görevlileri vs. herkesin katılması sağlanarak bir bütünlük oluşturulmalıdır.
4. Bir değeri benimsetmeye başlarken, önce değerın net olarak tanımını güzel bir şekilde yapılır. Değerin kelime anlamı, eş ve zıt anlamlıları verilerek değerın anlaşılması sağlanmalıdır. Öğrencilere sorumluluk, sorumsuzluk, erdem, iyi, kötü, görev, hakkında açık ve tam bilgiler verip bunlar hakkında bir fikir sahibi olmaları sağlanır. Gerçek değerleri sahtesinden ayırt etme, gerçek değere sevgi ve bağlılık duyma yetenekleri de geliştirilmelidir.
5. Bir değerden bahsederken o değere sahip çevresindeki insanlardan ve onların erdemli davranışlarından örnekler verilmelidir.
6. Söz konusu değere sahip olduğumuzda neler kazanır, neler kaybederiz soruları sorulmalı.
7. Değerler eğitimi verirken emir kipleri değil de örnek kişi ve olaylardan bahsedilerek güzel bir dil kullanılmalıdır ve hikâyelerden örnekler verilerek dolaylı yoldan vurgu yapılmalıdır.
8. Bu değer niçin bu kadar önemli? Neden bu değer önemsenmelidir? Gibi basit sorularla değerler açılmalıdır. Bu da değerleri benimsemelerine yardımcı olacaktır.
9. Öğrencilerden Değerler ile ilgili materyaller ve örnekler bulmalarını istemek konuyu kavramalarına yardımcı olur.
10. Değerlerle ilgili etkinlikler hazırlanabilir.

11. Öğrencilerin değerlerle ilgili materyaller bulmaları sağlanmalı ve sınıfta beraber bunları tartışma ortamları oluşturulmalıdır.
12. Cezalar ve ödüller verilirken adil olunmalı duygusal davranılmamalıdır.
13. Güzel söz ve davranışlar takdir edilmelidir.
14. Basit disiplinsizlikler büyütülmemelidir.
15. Öğrenci merkezli pozitif bir sınıf oluşturulmalıdır.
16. Gönüllülük esas olduğundan öğrencilerin gönüllü olarak etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.
17. Sosyal etkinliklere tüm öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
18. Okul personeli ile alınan kararlar hep beraber alınmalı herkesin haberdar olması sağlanmalıdır.
19. Veli desteği sağlanmalıdır.
20. Her öğrenciye küçük de olsa bir sorumluluk verilmelidir.
21. Öğretmenlerin akademik başarıya yönelerek sosyal başarıyı unutmaları önlenmelidir.
22. Akademik başarının sadece yeterli olmadığı, sosyal insan olmanın da önemli olduğu ailelere ve öğrencilere hatırlatılmalıdır.
23. Grupla çalışmanın önemi, birbirinin görüşünü alma, saygı duyma ve birlikte iş yapabilmenin güzelliği anlatılmalı
24. Öğrenciler sosyal sorumluluk projelerine teşvik edilmeli
25. Değerler eğitiminin temelinde empati eğitiminin olduğu.
26. Hayallerin gerçek hayatı unutturmamalı.
27. Sosyal duygularda tutarlı ve dengeli olmak gerekir.

28. Öğrenciler yüksek ve ince duygulara yönlendirilmelidir.

Değerler eğitiminin bu ilkelerinin yanında bazı süreçlerinden de bahsedilebilir. Söz konusu bu süreçler akıl yürütme ve mantıklı olma, empati kurma, benlik saygısı geliştirme ve işbirliği geliştirme olarak sıralanabilir. Bu süreçler aşağıda ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

1.7.3.1. Akıl Yürütme ve Mantıklı Olma

Doğanay (2009) ahlâki kararlar sorgulanmadan veya çevrenin, başka bireylerin etkisi ile verilmesi gereken kararlar değildir. Ahlâki kararlar alabilmek için önceden sahip olunan bilgilerle akıl süreci devreye girer, süreç işler. Bunlar, yargılama ve karar verme süreci gerektirir (Akt: Onay, Egüz ve Ünal, 2015).

Dilmaç (2007)'a göre değerler eğitimi ve öğretiminde zorlayıcı ve ısrarcı olunamaz. Yetişkinler veya çocuklarla yapılan değerler öğretiminde öncelikle değerler ortaya konur. Bireyler kendi mantıklarına, hayat tarzlarına, kişisel tercihlerine uygun olan değerleri analiz ederek, akıl yürüterek seçer ve öğrenmeye yönelir. Bu sayede bireyler değerlere ulaşma yolunda muhakeme güçlerini kullanma ve mantıklı bir alan içerisinde hareket etme imkânı bulur (Dilmaç, 2007: 30).

1.7.3.2. Empati Kurma

Yüksel (2015), insanın sosyal bir varlık olduğunu, hayatının her bölümünde diğer insanlarla ilişki kurmak zorunda olduğunu belirtmektedir. İlişkilerinin başarılı olabilmesi için de kendisini ve başkalarını anlamaktan geçer. Empati karşıdakinin duygu ve düşüncelerini anlamamıza yardımcı olan iletişim becerilerinin en önemli parçasıdır. Kökeni, öz bilinçtir. Bir başka deyişle; Bir kişi başkalarını anlaması için önce kendini tanıması ve anlaması gerekir. Kendini anlamayan başkasını da anlamaz. Empatik olmanın ilk şartı, insanın kendini tanımasıdır. Kendi kusurlarını, doğrularını rahatlıkla fark edebilen biri, kendi iç mutluluğunu ve huzurunu da sağlayacaktır. Bireyin kendi içindeki iletişimi sağlıklı olduğu zaman, sosyal hayatta da sağlıklı bir kişilik örneği sergileyecektir (Yüksel, 2015: 2).

Akkoyun (1982) empatik olan bir kişinin, etrafındakilerle olan ilişkilerinde onların tepkilerine karşı duyarlı olduğunu, bu ilişkilerdeki negatif ve pozitif

birleşmeleri algılayabildiğini, bir çatışma durumunda ise gizlenmiş olan saldırganlığı sezebildiğini, bir sınıftaki mutsuz bir çocuğun ayırında olabilir. Aile içinde eşler arasındaki ve çocuklar arasındaki ilişkileri en ince ayrıntısına kadar tanımlayabileceğini belirtmektedir (Akkoyun, 1982: 64).

Yüksel (2015)'e göre, empati her şeyden önce bir sosyal beceridir. Bireylerin empati kurabilmesi için karşısındaki bireylerin de farklı görüş, inanç ve değer yargılarına sahip olduğunun farkında olması ve bunu kabullenmesi gerekir. Empati bir "halden anlama" becerisidir. Bu nedenle bireyler ön yargılı olmamalı, karşısındaki bireylere karşı anlayışlı ve saygılı bir tavır içinde olmalı, yargılayıcı ve suçlayıcı tavrılardan kaçınmalıdır ve durumun anlaşılabilmesi için gayret göstermelidir (Yüksel, 2015: 2).

Aydın (2009)'a göre empatik davranışa her türde iletişim ortamında rastlamak mümkündür. Daha çok terapistler, danışmanlar ve onların hastaları, danışanları arasında görülen bir etkili iletişim yaklaşımı olarak kabul edilse de empatik davranış, günümüz eğitim sisteminin içinde de yerini almaya ve önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin etkili olabilmesi için psikolojik merkezli empatik davranışa başvurulması şarttır (Aydın, 2009: 76). Bunun yanı sıra empati öğrencilere de kazandırılması gereken bir değerdir. Bu değerın kazandırılmasında başta aile olmak üzere öğretmenlere de görevler düşmektedir.

Çelik ve Çağdaş (2010)'a göre çocuklar doğdukları andan itibaren çevreyi anlamlandırma çabasına girerler. Özellikle ilk çocukluk döneminde çevresindeki bireyleri rol model alma, taklit etme gibi eğilimleri artar. Çocuk, sevildiğinin farkına varır; hoşgörü, ilgi ve alaka görürse olumlu bir benlik algısı geliştirir, özgüven sahibi olur ve kendisine ait bir değerler sistemi oluşturur (Akt: Izgar ve Beyhan, 2015: 444).

1.7.3.3. Benlik (Öz) Saygısı Geliştirme

Duclos (2016) benlik saygısını, bireyin kendisi hakkında olumlu değerlendirme yapması şeklinde tanımlar. Kişi böylece kendi değerinin farkında olur, Kendine iyi davranır. Bu değerın bir başkasına aktarılamayacağını, kendine özgü

olduğunun bilincindedir. Kendisine saygı duyan bir birey kendisinin iyi, sevmeye ve mutlu olmaya layık olduğunu düşünür. Bu sayede birey hayatın zorluklarına karşı da mücadeleci, kendinden emin, hür iradesini kullanabilen bir güvenlik duygusuna da sahip olur (Duclos, 2016: 23).

Bireyin hayatında değer verdiği kişilerin onun hakkındaki olumlu veya olumsuz düşünceleri, bireyin benlik algısını da etkileyecektir. Benlik saygısı düşük olan çocuklar (Uluhan, 2015);

- Başarısız olacağım kaygısı ile görev ve sorumluluk almaktan, yeni deneyimlerden kaçınırlar.
- Bir oyun veya ödev yaparken çabuk sıkılır, oyun veya ödevi kısa sürede bırakırlar. Ufak bir zorlanma ya da hayal kırıklığı, yaptığı işten vazgeçmesine neden olur.
- Bir oyunda başarısız olacağına inandığı zaman başkalarını suçlayarak ya da dış etkenleri ileri sürerek mazeretler yaratır, mızıkçılık yapar, bu durumu gizlemek için rahatlıkla yalan söyleyebilir.
- Akademik başarısızlık yaşarlar (okulda ve derslerde) ve sosyal aktivitelerden uzak dururlar, ilgileri yoktur.
- Hem övülmeye hem de eleştirilmeye ters cevap verirler.
- Diğer insanların ya da akranlarının kendisi hakkındaki düşüncelerinden aşırı derecede etkilenirler.
- Kendilerini eleştirirler. Arkadaşlarım benden nefret ediyor. Kiloluyum, boyum kısa veya uzun, öğretmenim beni hiç sevmiyor vb.
- Okulda saygısız davranışlarda bulunabilirler.
- Hiç umursamaz, yardım etmez bir tavırları olabileceği gibi aşırı derecede yardımcı ve merhametli de görülebilirler.

Yüksek benlik saygısına sahip çocuklar ise (Uluhan, 2015);

- Sosyal yönleri fazla aktif ve hayal gücü potansiyelleri yüksek çocuklardır.
- Hedefleri net ve gerçektir. Onlara ulaşmak için gerçekçi olarak davranırlar.
- Dış görünüşlerine özen göstermezler, kötü görünme endişeleri yoktur.
- Sportif faaliyetler, ders başarısı, akran ilişkileri gibi etkinlik alanlarında herkesin farklı olabileceğini kolaylıkla kabul ederler.
- Korkularının ve şüphelerinin esiri olmazlar.

Kohut (1983)'e göre benlik saygısı bebeğin doğumundan itibaren gelişmeye başlar ve erişkinlik dönemine kadar devam eden bir olgudur. Erişkinlik döneminde toplumsal, ruhsal ve bazen de bedensel etkilerle gelişen bir olgudur. Ebeveyni ve çevresindekilerle oluşturduğu olumlu iletişim sayesinde olumlu bir benlik algısı geliştirir, sorumluluk sahibi olur (Akt: Özkan, 1994).

Harter, (1993) çocukların özsaygılarının artması veya azalmasında okul, öğretmen ve arkadaşlarının da etkisi büyüktür. Akran gurubu içinde kendisini ispatlayamayan veya belli becerileri kazanamamış bir çocuk, aşağılık duygusu geliştirip kendisini yetersiz hissedebilir. Aksi durumlarda ise özsaygısı artar. Aile ortamındayken özsaygısını geliştiremeyen bir çocuk okulda başarılı olur ve kendini ispatlarsa bu durum da özsaygısını artıran bir etken olur (Akt: Doğru ve Peker, 2004: 318-319).

Whitehead ve Corbin (1997)' e göre ergenlik dönemi, bireyin fiziksel, duygusal ve sosyal alanda birçok değişiklik yaşadığı kritik bir dönemdir. Ergenlik dönemindeki bireyler; aileleri, öğretmenleri ve arkadaşları ile etkileşim içindedirler ve bu etkileşim benlik algıları üzerinde önemli bir rol oynar. Bu kişilerin verdiği geri bildirimler ve sosyal karşılaştırmalar sayesinde benlik saygılarını geliştirirler (Akt: Doğru ve Peker, 2004: 318).

1.7.3.4. İşbirliği Geliştirme

Eğitim-öğretim alanında yapılan araştırmaların öncelikli hedefi öğrencilerin başarılarını artırmak olmuştur. Bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlarla elde edilen yöntem ve tekniklerin amacı da bu doğrultuda olmuştur ancak her öğrenci birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bu sebeple eğitim-öğretimde kullanılacak tek bir yöntem kimi öğrencilere hitap ederken kimilerinin ilgisini çekmeyecektir. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulması çok önemlidir. Yapılandırmacı Kuram doğrultusunda ortaya konulan işbirlikli öğrenme yöntem ve tekniği sayesinde, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulur ve her öğrenci kendi özelliğine göre gruba dâhil olup katkı sağlar.

Slavin'e göre (1988) işbirliğine dayalı öğrenme 4-6 kişiden oluşan grubun, farklı ödüllendirme şekliyle değerlendirildiği bir öğretim yöntemi; Artz ve Newman'a göre ise (1990) ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelen küçük grupların aldıkları görevleri başarıyla tamamlamak için yaptıkları etkinlikler bütünüdür (Akt: Koç Damgacı ve Karataş, 2015: 305).

Topal ve Kırbaş (2014) 'a göre işbirliğine dayalı öğrenme sayesinde öğrenciler ortak bir hedef etrafında birleşir ve grup içerisinde de dayanışma içinde olup birbirlerine öğrenme konusunda yardımcı olurlar. Grup üyesi her öğrencinin kendi özellikleri doğrultusunda bir görev ve sorumluluğu olur. Herkes kendi üzerine düşeni yapar. Buna "amaç bağımlılığı" veya "iç bağımlılığı" da denir. Bu sayede gruptaki herkes birbirinden sorumlu olur (Topal ve Kırbaş, 2014: 298).

İşbirlikli öğrenme az bilenlerin çok bilenlerden öğrenmesidir. Bazı insanlar daha yetenekli, bazı insanlar ise daha zekidir. Bu insanları birleştirip, birbirleriyle yardımlaşması ile “işbirlikli öğrenme” yapılır. Ortak bir amaç için birleşip küçük gruplar kuran öğrenciler birbirleriyle yardımlaşırlar. Fakat bütün grup çalışmaları işbirlikli öğrenmedir diyemeyiz. İşbirlikli öğrenmede: Öğrencinin kendisi ve arkadaşları en üst düzeyde çaba sarf etmeleri ve hep beraber öğrenme gayreti içinde olmaları gerekmektedir (<http://egitim.beun.edu.tr>, 2016).

Bu öğrenme çalışmasının verimli ve de etkili olabilmesi için, öğrenciler arasında iyi bir sosyal etkileşimin olması için müsait ortamların oluşturulması gerekmektedir. Grup üyeleri arasında güven sağlanmamış ise, yardımlaşma, paylaşım ve iletişim ortamı sağlanmamış ise grup çalışmalarının verimliliği azalır. Bu sebeple öğretmen, öğrencilerin yalnızca derslerde başarılı olmalarından sorumlu olmayıp; aynı zamanda olaylara empatik yaklaşım, liderlik, paylaşım, uzlaşma ve etkili iletişim becerileri gibi önemli meziyetleri de öğrencilerine kazandırmakla yükümlüdür. Artı olarak işbirlikli öğrenmede öğretmen, çalışma sırasında grubu uyanık tutacak aktif öğrencileri seçer ve öğrenme etkinliklerini düzenler. İşbirlikli öğrenmede öğretmen, öğrencilerin kılavuzudur. Onlara yol gösterir, çalışmalarını kolaylaştıran ve hızlandıran bir rol üstlenir (Bayrakçeken, S. Doymuş, K. ve Doğan, 2013): 4).

1.7.4.Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Yaman (2012), her bireyin bir aile içinde doğup büyüdüğünü, ailenin kişinin beden ve ruh sağlığı yönünden ailenin vazgeçilmez bir mekân olduğunu, belirtir. Ayrıca güvenli ve huzurlu bir toplumun temelini sağlıklı aileler olduğunu vurgular (Yaman, 2012: 63).

Bir toplumun oluşması aşamasında birçok unsur etkilidir. Değerler; sıhhatli, yüksek bir dinamizme sahip ve sorumluluklarının bilincinde olan bir toplumun oluşması evresinde çok büyük bir etkiye sahiptir. Toplumun oluşturan kurumlar ve toplumun en küçük yapı taşı olan aile, değer kavramının temellerinin atıldığı ve yeşerdiği en güzel mekânlardır (Gülseren, 2009: 39).

Çocuk hayatla ilgili ilk deneyimlerini ailede yaşar. Bu nedenle çocuğun ailesi değerler in öğretilmesi aşamasında çok önemli bir vazife üstlenmektedir. Çocuk psikolojisi alanında yapılan bilimsel araştırmaların sonucu incelendiğinde, çocukta davranış gelişiminin daha hayatının ilk evrelerinde başladığı, özellikle de kişilik özelliklerinin temellerinin 1-6 yaşlar arasında atıldığı ispatlanmıştır. Değerler eğitimi ailede ebeveynleri model alma ve onları taklit etme yoluyla başlar. Gelişimi ise; çocuğun çevresindekilerden edindiği bilgi ve deneyimle gerçekleşir. Ailede kazanılan alışkanlıkların unutulması ya da değişmesi imkânsız değildir ama çok

zordur. İşte bu sebeple, çocuğun karakterinde silinmesi adeta çok zor olan izler bırakan “ilk çocukluk dönemi eğitimi ”dediğimiz kavram bir hayli önem arz etmektedir (Yılmaz, 2010: 55).

Ailenin değerler eğitimindeki etkisi tabi ki yadsınamaz. Ailede bulunan kişilerin arasındaki samimi ve içten etkileşimin de çocukların ruhsal ve manevi olarak tatmin olmaları açısından, en az maddi ihtiyaçları kadar büyük bir öneme sahiptir. Bu durum, tüm aile bireylerinin ilk rol model olmaları hasebiyle, çocuğun hayatında önemli bir yer almalarını sağlamaktadır. Aile büyüklerinin koyduğu kurallar vasıtasıyla, çocuğun vicdanı belirmeye ve şekil almaya başlar. Böylelikle, aile çocuğun hayatındaki etkili olan yerini, iyiliği, doğruluğu, güzelliği ve kutsallığı fark ettirmesiyle ve bunu ortak bir yaşam süreci içerisinde öğretip, hayata geçirmesiyle korur. Çocuğun aile değerlerine bağlı olarak hayatını idame ettirmesi, çocuğun bilişsel ve duyuşsal birikimlerini birine bağlı olmadan yönetme yetisini sergileyecek bir zamana kadardır. Bununla birlikte, çocuğun ailesinde edindiği davranış kurallarının ve örneklerinin birçoğu hayatı boyunca ona adeta rehberlik eder. Bunları zamanla içselleştirir ve çeşitli yerlerde de değişiklikler yaptığı da görülür. Ama çağın ve toplumun büyük bir hızla ilerlemesi ve değişmesi, ailenin çocuklarına karşı olan rehberlik etme görevini ve sorumluluğunu önemli bir ölçüde sekteye uğratmıştır. Artık aile öyle bir duruma gelmiştir ki, çocuklarına nasıl rehberlik edeceği konusunda ne yapacağını tam olarak bilememektedir. Çocuğun sağlam bir ahlâki duruşa sahip olması ancak ve ancak aile ve toplumsal değerlerin devamlılık ve tamamlayıcılık unsurlarının olması ölçüsündedir. Ama artık bu durum maalesef günümüzde tutarlılık göstermemektedir (Hökelekli,2010:7).

Değerler eğitimi uygulamalarında anne ve babanın gözden kaçırmaması gereken unsurları şöyle sıralayabiliriz (Uyanık Balat, 2014);

- İyi Örnekler: Yetişkinin karakteri ve kişiliği ahlâki eğitimin en etkili yöntemidir. Bir çocuğun değerleri çok güzel bir şekilde benimsemesi için, yetişkinlerin sergiledikleri olumlu davranışları gözlemlemesi gerekmektedir. Çocuk ailesinin çok çalıştığını, etrafındakilere karşı kibar davranışlar sergilediğini bizzat gördüğü sürece ancak benzer davranışları yerine

getirebilir. Eğer çocuk bunun aksini gözlemlerse çocuk çok çalışması ve etrafındakilere karşı kibar olması gerektiğini öğrenemeyecektir.

- Yüksek Beklentiler: Küçük yaştaki çocuklar, ailelerinin beklenti içinde olmaları durumundan zevk alırlar. Bu onların kendilerini iyi hissetmelerini ve kendileriyle gurur duymalarını sağlar. Bu husustaki kriterler önceden net bir şekilde belirlenmiş olmalıdır. Arkadaşımıza vurmak yanlıştır gibi bir kıstas buna örnek gösterilebilir. Çocuk bu kriterlere uyma konusunda teşvik edilmeli ve beklenen davranışı sergilediğinde de çocuğa karşı sevgimizi göstermeliyiz.
- Mantıklı Kurallar: İyi davranışlarla alakalı kuralları, çocuğun hareketlerini kontrol eden yetişkinden ayıt etmek zor bir durumdur. Bu konudaki en faydalı teknik adeta kökleşi miş bir hal almış olan standart değerlerdir. Örneğin “Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığın boyaları kutusuna geri koymalısın” şeklindeki bir talimat, çocuğun sorumluluk kavramıyla ve iç kontrolüyle alakalı bir uygulamadır. Bu söylemde aşırı sıkı bir disiplinden bahsedilmemektedir. Özellikle yaşça küçük çocukların bulunduğu çevre eğlenceli olmalıdır ve çocuk kendini özgür hissetmelidir. Ama ayrıca çocuklar için net ve sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş kuralları bilmeye de ihtiyaç duyarlar. Kurallar hayatta önemli bir yere sahiptir ve çocuklar kurallarla baş edebilmeyi öğrenmek zorundadır.
- İyi Tavırlar: Davranışlarla ilgili kurallara iyi tavırlar denmektedir. Çocuklara açısından bakıldığında öğretmenlerin vatandaşlıkla alakalı davranışları ve tutumları çok büyük bir öneme sahiptir. Hayatımız boyunca iyi tavırlar sergilemek istiyorsak; tutkularımızı kontrol edebilmeyi öğrenmeliyiz ve etrafımızdaki insanlara karşı sarf ettiğimiz kelimelere, ifadelere ve sergilediğimiz hareketlere dikkat etmeliyiz. Bu tutumla alakalı uygulamalar kendiliğinden, doğal olarak ortaya çıkacaktır. Çocukların iyi tavırlar hususundaki tecrübeleri bir hayli karışıktır ve aileler bu konuda yetersiz kalmaktadır. Mevzu bahis olan; iyi örneklerden meydana gelen bir çevre yapılandırma, hatırlama ve harekete geçmedir. Bu yüzden aileler çocuklarına çevrelerindeki kişilerle deneyerek öğrenebilecekleri ortamlar ve fırsatlar

sunmalıdır. Örneğin; markette kasiyerle, lokantada garsona veya otobüste şoföre uygun bir davranış sergileme gibi.

- **Birlikte Değerlere İlişkin Uygulamalar:** Bu tür uygulamalar iyi davranışları içeren günlük rutinleri içeren uygulamalar olmalıdır. Çocuğa merhametli olmayı öğreteceksek bunu hasta olan bir akrabamız ya da tanıdığımız vasıtasıyla yapmalıyız. Öğretmek istediğimiz değerler dostluk ve cömertlikte şayet; bir dostumuza ya da bir komşumuza evde birlikte hazırladığımız böreği ya da kurabiyeyi götürebiliriz. Bu noktada yetişkinin gözden kaçırmaması gereken husus; yapılan bu işlerin çocuğa işbirliği yaparak anlatılması ve çocuğun bütün bu sürece etkin katılımının sağlanmasıdır.
- **Doğrular ve Yanlışlarla İlgili Konuşma:** Çocuklar eğer anne ve babaları onlarla kendileriyle ilgili bir hususta konuşmak istediklerinde, bu durumun önemini farkında olmaları gerekir. Değerlerle alakalı edilen bu sohbetin amacı çocuğa nasihatte bulunmak olmamalıdır. Aksine bu sohbet; değerlerin toplumdaki anlamı, yeri ve insanların bu değerlere niye uymak zorunda olduklarıyla ilgili açıklamalar içerir bir şekilde olmalıdır. Mesela; henüz okula başlamamış bir çocuğa iyiyi ve kötüyü öğretmek amacıyla “Eğer iki tane mandalinamız varsa bunun diğerini arkadaşımıza verebiliriz, aynı şekilde onda da iki tane mandalina varsa o da diğerini bize verebilir” şeklinde bir örnek verebiliriz.
- **Değerler ile alakalı kitaplar okuma:** Ebeveynler olarak çocuklarımıza okuduğumuz her şiirin, anlattığımız her öykünün çok büyük bir önemi vardır. Hikâyelerdeki resimlerin, kahramanların ve olayların çocukların iyi değerleri öğrenmesine katkısı çoktur. Çocuk bu sayede iyiyi ve kötüyü ayırt edebilir. Hikâyedeki kahramanları model alarak iyi olanı sevme yönünde eğilim gösterirler.

1.7.5.Değerler Eğitiminde Öğretmen Rolü

Çetin (2006)'e göre öğretmen eğitim sisteminin en önemli unsurudur. Bunun sebebi öğretmenin öğrenci ve eğitim sistemi üzerindeki etkililiğinin diğer unsurlara göre daha kuvvetli olmasıdır. Fakat meslekte başarılı olabilmesi için mesleğini şartsız kabul edip işini severek isteyerek yapması gerekir (Çetin, 2006: 29).

Öğretmenler okullarda öğrencilerin sosyalleşmesinde etkin bir görev üstlenmişlerdir. Öğretmenler müfredat programı ile öğrencilere değerlerin aktarılması ve davranışa dönüştürülmesi yönünden rol model olmaktadır. Öğrencilerin sosyalleşmesinde aile, okul, toplum ve özellikle de öğretmenler önemli bir yer tutmaktadır (Demirhan İşcan, 2007: 75-76).

Akarsu (2015) da öğretmenin her hareketinin öğrenciler tarafından kaydedildiğini, Bilhassa çok sevdiği bir öğretmenin kötü davranışlarını bile örnek aldığını vurgulamıştır. Eğitim sürecinde bu derece etkin olması nedeniyle de öğretmenlerin davranışlarını değerlerimizle donatarak öğrencilere örnek olması gerektiğini belirtmektedir (Akarsu, 2015: 36).

Uyanık Balat (2014)'a göre değerler eğitiminin temelini model olmak ahlâki danışmanlık ve rehberlik oluşturur. Öğretmenler davranışlarında değerlerimizi göstererek aktarmalı, çocuklar da bunu görebilmelidirler. Hem ahlâki danışman hem de rehber olan öğretmenler, ihtiyaçları olduğu zaman öğrencilere fikir vererek, yol göstererek, çözüme yönelik önerilerde bulunarak, çocuğun düşünme becerilerini etkin kullanmasını sağlayarak, yaparak ve yaşayarak öğretmesi gerektiğini vurgulamıştır (Uyanık Balat, 2014).

Yazıcı (2006), değerler eğitimi sürecinde öğretmenin kendisinde değerlerimizden özellikler yoksa öğretmen değerlerimizi nasıl aktaracağını bilmiyorsa, kısacası öğretmen kötü bir model ise faydası olmak bir yana dursun, öğrencideki güzel özellikleri de alıp götürceğini belirtmiştir (Yazıcı, 2006).

1.8. SEDEP Hakkında Bilgiler

Bütün anne babalar ve toplum gelecek nesillerinin kendi kültürlerini, değerlerini, sosyal davranışlarını ve alışkanlıklarını kazanmasını isterler. Eğitim kurumlarını da bunun için birinci derecede bu işin görevlisi olarak görürler. Çağın getirdiği olumsuzluklar karşısında eğitim kurumları yetiştirdikleri öğrencilerin güzel ve iyi tercihler yapabilmeleri için seçenekler gösterebilmelidir. Bu seçeneklerin seçiminde de amaçları ile stratejilerini açıklayabilmelidir. Eski Yunan filozoflarından Sokrates eğitimi şu şekilde tanımlamıştır.”Eğitim çocuklara erdem ve bilgi kazandırmaktır.” İşte okullara yüklenen temel ana misyon iyi, başarılı, bilgili, erdemli insanlar yetiştirmek olagelmıştır. Erdem ve bilgi kavramlarını birbirinden ayırmak, ikisini bağımsız olarak düşünmek imkânsızdır. Hatta bilinçli ve erdemli insanlar yetiştirmenin akademik başarıyı da yanında getirdiği söylenebilir. Bir toplumun geleceği de iyi yetişmiş karakterli, erdemli, bilgili insanlara bağlıdır. Tabi bu özelliklere insanlar kendi kendilerine sahip olamazlar. Bu yüzden öğrenim çağına gelmiş çocukları gerekli ahlâki değerler kazanmasına ve bu değerlere dayanan davranışlar sergilemesine yardımcı olmak eğitim kurumlarının başlıca hedefleri arasındadır.

Türk Milli Eğitim Sisteminin dayandığı temel mevzuat ve ders programlarını incelediğimiz zaman, asıl amacın öğrencilere temel insani değerlerin kazandırılması olduğunu görürüz.

SEDEP bu amacın gerçekleşmesi için ortaya çıkmış, Konya ili Selçuklu İlçesinde yer alan bütün eğitim kurumlarında uygulanan bir projedir.

Milletler, karakter sahibi, dürüst, milli ve manevi değerlerine sahip insanların sırtında yükselir. Milli Eğitim Bakanlığı da bu gerçeğin farkında olduğundan son yıllarda gençlerimize ve çocuklarımıza değerlerimizi kazandırmak amacıyla değerler eğitimini ders müfredatına yerleştirmiştir. Unutulmamalıdır ki bireyin hayatı sadece eğitim kurumları ile sınırlı değildir. Etkileşime geçtiği her bireyden yeni bir şey öğrenir.“Milli, manevi, insani değerlerin kazandırılması” olarak tanımlanabilecek bu projenin etkili olması temel amaçtır. Bu proje ders müfredatıyla beraber, müfredatı aksatmadan uygulanabilirse ancak hedefine ulaşır. Selçuklu Belediyesi tarafından,

bünyesindeki tüm anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde uygulanan SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi), öğrencilere milli, manevi ve başlıca insani değerleri kazandırmak amacı ile 2012-2013 eğitim-öğretim yılında hayata geçirilmiştir.

SEDEP, ders programları, müfredat ile paralel olarak geliştirilmiş bir projedir. Bu projeye 2013-2014 eğitim-öğretim yılında öğrenci ve veliler de dâhil edilerek onlar için de materyal ve etkinlikler oluşturulmuştur. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ise ortaöğretim öğrencileri ilave edilmiştir. Bunun yanında öğretmenler ve veliler içinde seminerler ve konferanslar planlanmıştır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında tüm katılımcılardan alınan dönütler neticesinde proje yeniden düzenlenmiş, veli ve öğretmenlerin de etkin katılabileceği çalışmalar planlanarak tüm toplumu kapsayan yeni etkinlikler eklenmiştir. Kapsamın genişletilmesiyle hem Selçuklu hem de ülkemizde değerlerimizle ilgili farkındalık oluşturulmuştur (<http://www.selcukludegerleregitimi.com>, 2016).

1.8.1. Beşinci Yılında SEDEP

SEDEP projesi, 8 temel değerle 5.yılına girmiş, kapsamını genişleterek devam etmektedir. Toplumdaki olumsuzlukların ve çirkinliklerin yerini güzelliklerin alması değerlerle sağlanacaktır. Bu nedenle SEDEP beşinci yılında da yenilenerek Selçuklu ve Türkiye'ye örnek bir proje olmaya devam etmektedir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Selçuklu ilçesindeki tüm okullarda öğrenci, veli ve ilçe halkına kadar ulaşan SEDEP kitapları ve etkinlik materyalleri, toplumun genelinde değerlerimiz konusunda bilinçli olma konusunda farkındalık oluşturmuştur. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ise Selçuklu ilçesinde yaşayan insanlarımıza dağıtılan milli, manevi, başlıca insani değerlerimiz ile ilgili dokümanlarla birlikte uygulamalı etkinlikler de yapılmıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında velilerin de etkin katılımını sağlayacak etkinlikler yapılmıştır. Velilerimize kendi alanında uzman kişiler tarafından bilgilendirme toplantıları, seminerler ve konferanslar verdirilerek katılım üst düzeye çıkarılmıştır.

2015-2016 eğitim-öğretim yılında çeşitli seminerler, konferanslar, öğrencilere ve velilere dağıtılan doküman ve materyallerle dolu dolu geçirilmiştir.

SEDEP 'in bu dönem uygulamasında ise; gelecekte söz sahibi olacak ve değerlerini bilip sahip çıkan ve bu değerlerini aktarmayı amaç edinen nesillerin yetişmesine vesile olacak ve bu nesli yetiştirecek öğretmen ve velileri içine alan etkinlik ve dokümanlara yer verilecektir (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.2. SEDEP'in Hedefi Nedir?

SEDEP öğrencilerde, sorumluluğunun farkında olan bilinçli nesiller yetiştirmek, milli, manevi ve insani değerleriyle davranışlarını düzenleyen, bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. İlkokul, ortaokul, lise öğrencileriyle yapılan SEDEP projesinde gerekli kaynak ve etkinlik ortamları oluşturularak okul, öğrenci, aile işbirliği yapılarak proje uygulanacaktır.

Bu proje ile Selçuklu bölgesindeki öğrenci ve velilerinin katılımıyla çocuklarımıza temel ve ortak değerlerimizin kazandırılması, hem akademik hem de sosyal yönden başarılı nesiller yetiştirmek hedeflenmektedir (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.3. SEDEP'in İlkeleri Nelerdir?

Tamamen gönüllülük, projenin ikinci aşamasında öncelikli ilkedir. Proje etkinliklerinde hedef, gönüllü yöneticiler, gönüllü öğretmenler, gönüllü öğrenciler ve gönüllü velilerdir.

Projede görev alacak kişilerin isteksizliğinin geçen yılki uygulamada ciddi bir problem oluşturduğu görülmüştür. Gönüllük esasına dayalı görevlendirmelerle bu problemin de önemli ölçüde önüne geçilecektir.

İdeal anlamda değerler eğitimi gerçekleştirme, farkındalık oluşturmak, öğrenilen bilgileri davranışa dönüştürmek için gönüllülük esastır. Projenin etkinliklerinde gönüllü olarak yer almak isteyen okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin sayıları bir sonraki sene için yeni hedeflerin belirlenmesinde önemli veriler sağlayacaklardır (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

Projede gönüllük esasıyla çalışan her bireyin değerler eğitiminden elde edecekleri kazançlar düşünülecek olursa niceliği nispeten az ama niteliği çok fazla olan bir kitle hem proje sürecinde hem de bundan sonraki özel yaşamında etrafını etkileme gücüyle toplumda insani değerlerin korunmasında etkili bir dinamik olacaktır.

1.8.4. SEDEP'in Ortakları Kimlerdir?

Selçuklu Belediyesi liderliğinde uygulanan projeyi Selçuklu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ve Necmettin Erbakan Üniversitesi ortak olarak yürütmektedir.

1.8.5. SEDEP'te Sekiz Değer Nelerdir?

SEDEP 2015-2016 eğitim öğretim yılında 8 değerle uygulanacaktır. Bunlar:” **Saygı, doğruluk, sorumluluk, sabır, hoşgörü, temizlik, merhamet, cömertlik**” tir.

Bu değerlerin her biri bir ay boyunca o ayın değeri olacak, sınıf ve okul panolarında SEDEP panosunda, bu değerlerle ilgili etkinlikler sergilenecektir. Derslerde de bu sekiz değer devamlı olarak öğrencilere anlatılarak, o ayın değeriyle ilgili etkinlikler, oyunlar planlanacak ve Selçuklu Belediyesi tarafından gönderilen materyallerle desteklenecektir. Her ay bu materyaller etkinliklerden önce öğretmenlere ulaştırılacaktır (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.6. SEDEP Süreci Nasıl İşlemektedir?

Adalet, saygı, dostluk, özdenetim, sabır, doğruluk, sorumluluk ve yardımseverlik temalarıyla 2012-2013 eğitim öğretim yılında başlayan SEDEP, 2013-2014 ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında aynı şekilde devam etmiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılında “saygı, doğruluk, sorumluluk, sabır, hoşgörü, temizlik, merhamet, cömertlik”, 2016-2017 eğitim öğretim yılında da “saygı, sorumluluk, hoşgörü, doğruluk, temizlik, cömertlik ve sabır” değerleriyle sekiz değer yerine yedi değerle devam edecektir.

2013-2014 eğitim-öğretim yılında SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi) çalışması ilçedeki anaokulu, ilkokul ve ortaokullarda uygulanmış, 2014-2015 eğitim yılında ise kapsamı daha da genişletilerek Selçuklu ilçesinde bulunan liselerde

projeye dâhil edilmiştir. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında farklı etkinlikler ve ödüllendirme süreci ile proje uygulanmaya devam etmiş ve yılsonunda yönetici, öğretmen ve velilerin katılımıyla SEDEP konulu çalıştay yapılarak genel bir değerlendirme yapılmış, velilerin ve öğretmenlerin isteklerinin neler olduğu tespit edilmiş, daha verimli olabilmek amacıyla gerekli tedbirler alınması için kararlar alınmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında da Selçuklu Milli Eğitim Müdürlüğü SEDEP uygulama toplantısı yaparak tüm okullardan SEDEP’te yer alan değerlere uygun olarak birer eğitsel kulüp kurulması istenmiştir. SEDEP 2016-2017 eğitim öğretim yılında da yarışmalar ve etkinliklerle tüm hızıyla devam etmektedir.

Gönüllülük ilkesiyle okullar düzeyinde uygulamaya liderlik edecek olan ekibin, projenin beşinci yılında, ilkokullar da serbest etkinlik dersinin haftada bir saatinin değerler eğitimine ayrılmasına, tüm okullarımızda uygulamanın takibi için okul müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısı, bir rehber öğretmen, bir gönüllü öğretmenden oluşan bir komisyon kurulmasına karar verildi. Projenin hedef kitleleri olan öğrencilere kitap desteği ve uygulamalı etkinlikler çalışmanın temelini oluşturmakla birlikte velilerinde etkin katılımı hedeflenmektedir. Etkinliklerin yanında öğretmen ve velilere yönelik seminerler ve konferanslar düzenlenecektir. Ayrıca proje paydaşlarından Necmettin Erbakan Üniversitesi’nin uzman akademik danışmanlığıyla çalışmalar desteklenecektir. Bu çalışmalarla SEDEP değerler eğitimi konusunda Türkiye’ye öncülük edecektir (<http://www.selcukludegerleregitimi.com>, 2016).

1.8.7.SEDEP’in Sayısal Verileri

2012-2013 eğitim-öğretim yılı 2.150.000 yayın, 2.800 poster, 87.000 anket , 100.000 broşür, 9.550 el notu 12 okul, 83.000 öğrenci ve velileri, 4300 öğretmen ile tamamlanmıştır. 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı 2.155.000 yayın, 3.200 poster, 90.000 anket formu, 100.000 broşür, 12.630 el notu, 125 okul, 85.000 öğrenci ve velileri, 4.515 öğretmen 23 farklı etkinlik 2 yılda 4.300.000 dokümanla tamamlanmıştır.

2014-2015 eğitim-öğretim yılı 195 okulda, 120.166 öğrenci ve velileri, 51 lisede 31.916 liseli öğrencilerle etkinlikler, 144 okulda, 88.250 öğrenciye 964.000

yayın, 110 okulun öğretmenler odasına toplam 6.400 kitaptan oluşan kitaplık, ilkokul birinci sınıflarda, 405 şubede 15.000 kitaptan oluşan değerler kitaplığı oluşturulmuştur. 43 okulda 69.000 kitaptan oluşan kütüphane kurulmuştur. Öğretmen ve velilere yönelik seminerler, 30 farklı etkinlikle tamamlanmıştır.

2015-2016 eğitim-öğretim yılında ise 222 okulda 122.232 öğrenci ve velisine yönelik etkinlikler düzenlenmiştir. Ayrıca öğrenci, öğretmen ve velilere 559.000 yayın desteği sağlanmıştır. 39 Etkinlikte 232.000 materyal dağıtımı yapılmıştır. Okul öncesi sınıflarda 20 adetten oluşan değerler kitaplığı oluşturulmuş, ilkokul 1.sınıflarda ise 30 kitaptan oluşan değerler kitaplığı kurulmuştur. Tüm okulların, öğretmenler odasına ve şubelerinin kitaplıklarına ek 20 tane değerlerimizle ilgili kitaplar hediye edilmiştir. 55 lisenin öğretmenler odasına, 90 kitaptan oluşan değerler kitaplığı hediye edilmiştir. Veli, öğretmen, öğrencilere yönelik ikişer adet seminer düzenlenmiştir. Bu seminerlere toplam katılımcı sayısı 8.300 dür (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.8. SEDEP'in Uygulanmasında Faydalanılan Ürünler

SEDEP ile ilgili ürünler öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik ürünler olarak planlanmıştır.

1.8.8.1.Öğrenciler İçin Ürünler

SEDEP'in başarıyla sürdürülmesi açısından öğrencilere her ay, ayın değeri ile ilgili bir kitap dağıtılmıştır. Bu çerçevede her sınıf düzeyi için ayrı ayrı 8 kitap dizisi belirlenmiştir: Ana sınıfları için boyama kitapları, yapboz serisi ve kes yapıştır kitapları 1. sınıflar için birinci dönem okuma yazma etkinlikli boyama kitabı, ikinci dönem ise değerler eğitimi serisi ve 30 adet kitaptan oluşan değerler eğitimi seti dağıtılmıştır. Ayrıca 2. sınıflara“Elif ile Ahmet” serisi, 3. sınıflara “Hacivat ve Karagöz” serisi, 4. sınıflara “Zehra'nın Günlüğü” serisi ve 5.6.7. ve 8. Sınıflara 20 kitaptan oluşan SEDEP kitap seti dağıtılmıştır.

Bunların yanında örnek davranışlarda bulunan okul öncesi ve 1. Sınıf öğrencilerine SEDEP ile ilgili ataç, sticker ve anahtarlık hediye edilmiştir (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.8.2.Öğretmenler İçin Ürünler

SEDEP projesinin uygulamasında elbette ki öğretmenlerin rolü çok büyük bir önem arz etmektedir. Öğretmenlerin normal eğitim öğretim derslerinin yanında ek olarak verecekleri SEDEP değerlerinin başarıya ulaşabilmesi için, materyallerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle 1 kılavuz kitap 60 adet de SEDEP kitabı ile destek verilmiştir. Yine özel okullar da dâhil olmak üzere, 117 okulun öğretmenler odasına toplam 6.400 kitaptan oluşan bir kitaplık ve tüm ilkokulların 1. sınıflarına 15.000 kitaptan meydana gelen değerlerle alakalı bir kitaplık kurulmuştur (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.8.8.3.Veliler İçin Ürünler

Projenin genel olarak benimsenmesi gerekliliğinden okulla sınırlı değildir. Değerler eğitimi, takım olarak uygulanacak olan bir projedir. Takımın birbiriyle uyum içerisinde olması gereklidir. Bu takımda ailelerin rolü çok büyüktür. Okulda öğretmenler değerlerle ilgili çalışma veya etkinlik yaparken, öğrenci eve gittikten sonra da ailelerin paralel olarak bu çalışmalarını beslemeleri gerekir. Bu amaçla aileler için veliye bir yıl boyunca iki ya da her bir değer için bir mektup gönderilmiştir. Yine ailelere aylık olarak o ayın değeriyle alakalı bir kitap gönderilmiştir. Bu kitapları okumaları ve içindeki soruları çocuklarına sormaları istenmiştir. Bu materyallerin yanında velilere uzman kişiler tarafından seminerler düzenlenmiştir.

2015-2016 eğitim öğretim yılında da trafikte insanlara karşı saygılı olma etkinliği çerçevesinde Konya Emniyet Müdürlüğü ile ortaklaşa yapılan bir etkinlikte, Ankara caddesi üzerinde trafik uygulaması yapılmıştır. Trafik polisleri tarafından durdurulan sürücülere, emniyet kemerlerini takmaları ve trafikte insanlara karşı saygılı olmaları öğrencilerimiz tarafından tembih edilerek araba kokusu hediye edilmiştir. Böylece “Saygı” teması öğrenciler, veliler, öğretmenler, idareciler, polisler ve halkın katılımıyla etkili bir şekilde işlenmiştir (<http://www.selcukludegerleregitiimi.com>, 2016).

1.9.Konuyla İlgili Yayın ve Araştırmalar

Atabey (2014), okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin” geliştirilmesi amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Sosyal değerler eğitimi programının ana sınıflarında uygulanmasının bu öğrencilerde kalıcı olduğu bulgusuna varmıştır (Atabey, 2014).

Ateş (2014), 2012-2013 eğitim öğretim yılında değerler eğitiminin uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerini araştırmıştır. Bunun sonucunda;

- Öğretmenler değerler eğitiminin çok önemli olduğunu, ihtiyaç olduğunu, yalnız medyanın, STK' ların ve sokağın desteği olmadan okulların başarıya ulaşamayacağını,
- Müfredattaki değerler eğitimi uygulamalarının kâğıt üzerinde kaldığı,
- Değerler eğitiminin öğrencinin akademik başarısına etkisi olmadığından veliler ve öğrencilerin gözünde herhangi bir ağırlığının olmadığı,
- Değerler eğitimi temalarının okullarda, etkinlik veya sosyal faaliyet olarak planlanması gerektiği bulgularına varmıştır (Ateş, 2014)

Baysal (2013), ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

- Öğretmenler, bu derste en çok “dürüstlük” değerini, en az ise “görsel eserleri estetik eleştirme” değerini kazandırmaya yönelik etkinlikler düzenlemişlerdir.
- Öğretmenler, Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygularken en çok ahlâki ikilem yaklaşımını uygularken, en az da değer analizi yaklaşımını uygulamaktadır
- Öğretmenler, yöntem ve tekniklerden en çok örnek olay kullanma tekniğini uygulamaktayken, teşekkür mektubu yazdırma tekniğini büyük oranda kullanmadıkları gözlemlenmiştir.

- %89.9 oranında öğretmenler değerler eğitiminde gerekli olan materyallerin MEB tarafından sağlanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.
- %96.81 oranında öğretmen ise değerler eğitimi programlarına ailelerin katılmalarının daha etkili sonuçlar oluşturacağı görüşünde olduklarını belirtmiştir (Baysal, 2013).

Bozdaş (2013), Kırıkkale’de ilkokullarda görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinden mesleklerine adanmışlık düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin derslerinde değerler eğitimine daha çok yer verdiklerini, düşük olan öğretmenlerin ise sınıfta meydana gelen disiplin sorunlarının ardından yer verdiklerini gözlemlemiştir. Yine mesleki adanmışlık düzeyi yüksek olanların değerler eğitimi uygulamalarında etkinliklerin çeşitliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yaptığını, düşük olanların böyle bir çalışma yapmadıklarını gözlemlemiştir (Bozdaş, 2013).

Engin (2014), 7.sınıflarda Beden eğitimi ve Türkçe dersleriyle değerler eğitimi uygulamalarının bütünleştirilerek verilmesinin öğrencilere bilişsel, duyuşsal ve değer verme yönünden yarar sağlayacağını belirtmektedir (Engin, 2014).

Erkuş (2012), okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yaptığı araştırmaya göre; öğretmenler,

1. Okul öncesi eğitimde öncelikle saygı, sevgi ve paylaşım değerlerinin çocuklara verilmesi gerektiğini düşünmektedir.
2. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitiminin öğretmen kontrolünde verilmekte ve yetersiz kalmaktadır.
3. Okul öncesi öğretmenlerinin, öğrencilerin programdaki değerleri kazanıp kazanmadığını serbest zaman etkinliği, drama etkinliği, gözlem yoluyla ve aile katılımı yoluyla belirledikleri sonucuna ulaşılmıştır.
4. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde; öğrenci fazlalığı, ailelerin bilinçli olmamaları, değerler öğretiminin yalnızca öğretmene bırakılması gibi sebeplerden dolayı zorluklar çektikleri saptanmıştır.
5. Okul öncesi öğretmenleri, kitle iletişim araçlarının okulda verilen değerler eğitimini olumsuz etkilediği düşüncesinde oldukları sonucuna varmıştır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda okul öncesi eğitim programında değerler eğitimi boyutu daha geniş alanı kapsayacak şekilde düzenlenmeli, öğrenci sayıları azaltılmalı, programdaki değerler somut yaşantılar ile verilmeli ve aile içinde değerlerin pekiştirilmesi gibi öneriler geliştirilmiştir (Engin, 2012).

Izgar (2013), İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrencilerine uygulanmak üzere hazırlanacak olan değerler eğitimi programının öğrencilerin demokratik tutum ve davranışlarına etkisini belirlemek amacıyla yaptığı araştırma sonucuna göre; Değerler eğitimi uygulamaları 8.sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarını önemli derecede değiştirmiştir. İnsan onuruna saygı, arkadaşlık, dürüstlük, bağımsızlık, eşitlik, sorumluluk, adalet, gizlilik, çeşitlilik ve çevreye saygı alt boyutlarındaki demokratik tutum ve davranışlarını da olumlu yönde değiştirmiştir (Izgar, 2013).

Demirhan İşcan (2007), ilköğretim düzeyinde, evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini saptamak amacıyla yaptığı araştırmada, değerler eğitimi programına katılan öğrenciler, çoğunlukla, tanıma ve ayırt etme ifadelerini kullanmışlardır. Yani öğrenciler, kendilerini tanımlamalarına, ilişkilerini sürdürmelerine ve korumalarına hizmet ettiği için toplumdaki kuralları, değerleri vb. tanımakta ve ayırt etmektedirler. Değerler eğitimi programına katılmayan öğrenciler ise, programa katılan öğrencilere göre, daha fazla değerlerin özelliklerinin aksini yansıtan ifadeler kullanmışlardır (Demirhan İşcan, 2007).

Özdaş (2013), ortaokul öğretim programlarında yer alan değerlerin kazandırılma düzeyi ile istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, ortaokul öğretim programlarında yer alan değerlerin “Bireyler arası ilişkiler” “Milli Değerler”, “Evrensel Değerler” ve “Özerklik” boyutlarındaki değerler “Kısmen Yeterli” düzeyinde kazanılmış olduğu belirlenmiştir. Ortaokul öğretim programlarında yer alan değerlerin kazandırılma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyet, kıdem ve branş değişkenlerine göre ise anlamlı bir fark olmadığı,

okul türü değişkenine göre, özel okullarda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı fark olduğu, tespit edilmiştir (Özdaş, 2013).

Samur (2011), değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, değerler eğitimi programının çocukların sosyal güvenini artırdığı, duygularını düzenlemede etkili olduğu, okul hazırbulunuşluklarını ve duygusal gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığı gibi sonuçlara ulaşmıştır (Samur, 2011)

Uzunkol (2014), hayat bilgisi öğretiminde uygulanan saygı ve sorumluluk temelli değerler eğitimi programının ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisini incelemek ve öğrencilerin uygulama sürecine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yapmış olduğu araştırmasında,

1. Değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeylerinin değişiminde herhangi bir etkisi olmadığı görüşüne varmıştır.
2. Bununla beraber, empati düzeyleri ve sosyal problem çözme becerilerini artırmada etkili olduğunu,
3. Ayrıca, bilimsel olarak yapılan araştırmada yer alan öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde, öğrenciler değerler eğitimi uygulamalarının kendileri ve arkadaşları için çok faydalı olduğu kanısına varmıştır (Uzunkol, 2014).

Yazar (2010), Sosyal Bilgiler Programında yer alan değer eğitimiyle ilgili öğretmen görüş ve önerilerini belirlemek ve araştırma sonucunda değer eğitimiyle ilgili yapılandırmacı yaklaşım da göz önünde bulundurularak öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirilmek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre;

1. Öğretmenler; şiddet ve saldırganlık içeren bazı yayınların okulda öğrencilere verilen değerler eğitimini olumsuz etkilediği ve okulda verilen değerlerin okul dışında yeterince pekiştirilmediği görüşündedir.

2. Öğretmenler okul öncesi eğitimin değerler eğitiminde önemli bir yere sahip olduğunu ve değerler eğitimi kılavuz kitabının faydalı olacağını düşünmektedirler.
3. Öğretmenlerin hemen hemen hepsi değerler eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için görsel ve işitsel iletişim araçlarının okullarda tam olarak bulunması görüşünde birleşmiştir. Araştırmanın önerileri de şöyledir: Değerler eğitimi ile ilgili kazanımlara Sosyal Bilgiler Programında doğrudan yer verilmeli ve öğrencilerin ilgisini çeken zengin içerikli değerlerle direkt ilgili konular belirlenmelidir (Yazar, 2010).

Bütün yapılan bu çalışmalarda değerlerimizin toplumun temelini oluşturan çocuklarımıza derslerin yanında verilmesinin olmazsa olmazımız olduğunu göstermektedir. Bir millet değerlerine sahip olduğu sürece sağlam kuşaklar yetiştirebilir ve geleceğe güvenle bakabilir. Değerlerine sahip çıkmayan, vurdumduymaz, adamsendeci, günübürlük yaşayan, temelsiz toplumlar yok olmaya mahkûmdurlar. Bugün Avrupa, Amerika ve birçok toplum bu bataklığın içindedirler. Bunlar gelecekteki olmayan milletlerdir.

BÖLÜM II

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel çalışmadır. Verilerin toplanmasında öğretmenler için hazırlanmış 5 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yöneticiler için hazırlanmış 4 soruluk görüşme formu kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Konya ili Selçuklu ilçesinde yer alan 35 ilkokulda görev yapan 33 erkek, 2 kadın toplam 35 okul yöneticisini ve 74 kadın, 26 erkek olmak üzere toplam 100 sınıf öğretmenini kapsamaktadır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

2.3.Verilerin Toplanması

Araştırma için alan yazındaki ilgili kitaplar, makaleler, tezler gibi kaynaklar incelenerek, konu ile ilgili literatür taramaları yapılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için geliştirilen görüşme formu, Konya ili, Selçuklu ilçesinde yer alan ilkokulların yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır.

Verilerin toplanmasında öğretmenler için hazırlanmış 5 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yöneticiler için hazırlanmış 4 soruluk görüşme formu kullanılmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Konya ili Selçuklu ilçesinde yer alan 35 ilkokulda görev yapan 35 okul yöneticisini ve 100 sınıf öğretmenini

kapsamaktadır. Görüşme formları 2016 yılının Ekim ayında dağıtılmıştır. Görüşme formları okul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine ulaştırılmış ve bu formlarla ilgili gereken bilgiler verilmiştir. Okul yöneticilerinden ve öğretmenlerden belirtilen sorulara ilişkin cevap vermeleri istenmiştir. Sözü edilen yanıtlar ilgili katılımcılardan yazılı olarak alınmıştır. Bu kapsamda 100 sınıf öğretmenin sorulan sorulara verdikleri yanıtlar Ö1, Ö2, Ö3...Ö100 şeklinde numaralandırılmıştır. Çalışmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin artırılması için öğretmen ve yönetici görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşme formlarında sorulara verdiği yanıtlar gruplandırılarak sayısal hale getirilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme formlarında sorulara okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin verdiği yanıtların yüzdesi alınmıştır. Benzer görüşü taşıyan yöneticilerin ve öğretmenlerin yüzdesi alınarak gerekli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

BÖLÜM III

3.BULGULAR VE YORUMLAR

Konya ili Selçuklu ilçesinde yaklaşık 5 yıldır uygulanan Selçuklu Değerler Eğitimi Projesinin ilkokullarda etkililiğinin ortaya konması amacıyla sınıf öğretmenleri ve okul yöneticilerine görüşme formu dağıtılmıştır. Bu görüşme formu sonuçları sınıf öğretmenleri ve okul yöneticileri bazında ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.1. Araştırmanın Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Aşağıda Konya ili Selçuklu ilçesinde yer alan 100 sınıf öğretmenine SEDEP hakkında etkililiğine yönelik sorular sorulmuştur.

Tablo 1: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Hakkındaki Genel Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Hakkındaki Genel Görüşleri				
	<i>F</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	79	Verimli	23	29,1
		Farkındalık Oluşturan	20	25,3
		Etkin	11	13,9
		Güzel	10	12,7
		Hedefi büyük	8	10,1
		Önemli	7	8,9
Olumsuz	21	Ayrı program olması	8	38,1
		Gereksiz	4	19,0
		Etkisiz	4	19,0
		Maliyeti yüksek	4	19,0
		Yetersiz	1	4,8

Tablo 1'e baktığımız zaman sınıf öğretmenlerine SEDEP hakkındaki genel görüşleri sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar çeşitlilik göstermiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin yüzde 79'u SEDEP hakkında olumlu görüş bildirirken, yüzde 21'i ise olumsuz görüş bildirmiştir.

Olumlu görüş bildiren öğretmenlerin yüzde 29,1'i SEDEP'i verimli, yüzde 13,9'u etkin, yüzde 25,3'ü farkındalık oluşturan bir proje olarak tanımlamışlardır. Yüzde 12,7'si belirli bir sistem dâhilinde işleyen ve güzel, yüzde 10,1'i büyük hedefi olan ve yüzde 8,9'u değerlerin öğrencilere aktarılmasında son derece yararlı ve önemli olan bir proje olarak görmektedir. Ayrıca olumlu görüş bildiren öğretmenler, bu projenin öğrencilere; sevgi, saygı, dostluk, yardımlaşma, hoşgörü, komşuluk gibi önemli değerleri aşıladığını ve öğrencileri hem sosyal hem de kültürel açıdan geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Olumlu görüş olarak;

“Ö6:SEDEP değerlerin eğitim sistemine resmi bir sınıfla girmesi açısından çok önemlidir. Alanında önder olan bu projenin öğrenciler üzerindeki etkisi her geçen sene daha çok artmaktadır. Öğrencilere zaten kazandırılmaya çalışılan bu değerlerin farkındalığı artırılmış ve belirli bir sisteme koyulduğu için işleyişi kolaylaşmıştır.

Ö87:Bireyin değerlerimizi küçük yaştan itibaren kabullenerek kendi yaşantısında eyleme dönüştürmesi için SEDEP projesinin ilkokullardan itibaren uygulanmaya başlanması çok önemlidir.

Ö93:SEDEP uygulamalarının ve etkinliklerinin öğrencilerin davranışlarında olumlu yönde değişiklikler sağlamıştır.

Şeklinde görüş belirtmiştir

SEDEP'le ilgili olumsuz düşüncelere sahip öğretmenlerin yüzde 19'u öğrencilerin SEDEP değerlerini içselleştirmeden yüzeysel olarak öğrendiğini ve bu nedenle de projenin etkisiz kaldığını belirtmişlerdir. Yüzde 19'u ilkokulda öğrencilere SEDEP kapsamında yer alan değerler zaten verildiği için burada bu değerlerin uygulanmasının gereksizliğini ifade etmiştir. Yüzde 38,1'i ayrı bir program olarak uygulanmasının yanlış olduğunu, yüzde 4,8'i projenin yetersizliğini

ve yüzde 19'umaliyetinin yüksek olduğunu ifade etmiştir. Olumsuz olarak ise öğretmenlerimizden bazıları ise şu şekilde görüş bildirmişlerdir.

Ö7:SEDEP gibi bir projenin ilkokula uygulanması gereksizdir hatta masraftır. Çünkü ilkokulda öğrencilere zaten bu değerler verilmektedir. Ama ortaokul ve liseye uygulanabilir. İlkokulda hem eğitim hem öğretim yapılmaktadır. Ortaokul ve liseye doğru işin eğitim boyutu ihmal edilip, öğretime ağırlık verildiğinden bu proje oralarda uygulanmalıdır.

Ö91:Ahlâki erdemler yaşanılarak öğrenilir, öğretilir ve kalıcı olur. Bu sebeple SEDEP çalışmalarının koordine edilmesinde sahaya hâkim akademisyenlerin desteklenmesi, çalışmalarını yapabilmeleri için insan kaynaklarının özverili ve ümitli, coşku içinde bu koordinasyonun bir parçası olması gerekmektedir. SEDEP sıkıntılarının tespiti ve çözümlerin üretilmesi anlamında çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu işin yapılageldiğine dair sosyal medyada çıkan haberler yetersizdir. Veli taleplerinin artması, öğretmenlere yardımcı olacak vasıflı, donanımlı değerler eğitimi uzmanlarının birlikte çalışabilmeleri, idari görevde bulunanların bu değerlerle ilgili Devlet Politikası gerçekleştirmek için projeler üretmeleri, üretilmiş projelere sahip çıkılması, kadim değerlerin ve uygulanış yöntemlerinin canlandırılması ile istenen sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Tablo 2: Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP'in Öğrenciler Üzerindeki Etkisi

Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP'in Öğrenciler Üzerindeki Etkisi				
	<i>f</i>		<i>F</i>	%
Olumlu	90	İnsani ve manevi değerleri çocuklara kazandıran	31	31
		Kitap okuma, tiyatro ve görsel etkinliklerdeki artış	16	16
		Farkındalık oluşturan	12	12
		Çevreye duyarlılığı artıran	11	11
		Karakter gelişimi	8	8
		Araştırmayı, topluluk içinde konuşmayı, üretmeyi, yaratıcılığı teşvik eden	6	6
		Her ay seçilen bir değere uygun davranan öğrencileri ödüllendirerek onları teşvik eden	3	3
		Özgüven gelişimi	3	3
Olumsuz	10	Etkisiz	10	10

Tablo 2'ye baktığımızda sınıf öğretmenlerine yöneltilen “SEDEP okulunuzda öğrenciler üzerinde etkili oldu mu?” sorusuna öğretmenlerin yüzde 90'ı “evet” derken, öğretmenlerin yalnızca yüzde 10'u SEDEP'i etkili bulmadığını ifade etmiştir. Bu durumun nedeni olarak, proje kapsamında yer alan konuların ders müfredatında da işlenmesi gösterilmiştir.

SEDEP, sınıf öğretmenlerinin yüzde 8'ine göre öğrencilerin karakterlerini olumlu yönde geliştirmiştir. Öğretmenlerin yüzde 3'ü bu etkinliklerin öğrencilerin özgüvenlerini artırdığını, yüzde 12'i farkındalık oluşturduğunu, yüzde 31'i insani ve manevi değerleri çocuklara kazandırdığını ifade etmiştir. Yüzde 16'sı kitap okuma, tiyatro ve görsel etkinlikler sayesinde öğrencilerin keyifle öğrendiklerini, yüzde 3'ü seçilen değere uygun davranan öğrencilerin ödüllendirilme yoluyla teşvik edildiğini, yüzde 11'i çevreye duyarlılığı artırdığını ve yüzde 6'sı araştırmayı, topluluk içinde konuşmayı, üretmeyi, yaratıcılığı teşvik eden bir proje olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin yüzde 90'ına göre SEDEP; öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Her ay o değerlere uygun davranan öğrenciler ödüllendirilmiştir. Bundan dolayı öğrenciler o ayın değer kriterlerine uymak ve ödülü almak için yarış içine girmişlerdir. Bu sayede değerler öğretilmiştir. Akademik yönden başarılı olmayan öğrenciler SEDEP'in yarışmalarında kendilerini gösterme fırsatı yakalamış ve başarı hazzını yaşamışlardır. Öğrenciler bildikleri fakat uygulamakta bazen sıkıntı yaşadıkları davranışları kazanmışlardır.

SEDEP; çocukların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşimini sağlamış, insani ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılmasında etkili olmuştur. Bu proje ile birlikte öğrencilerde, temizlik ve sorumluluk bilinci gelişmiş, kitap okuma alışkanlığı edinilmiştir. Öğrenciler, iyiliği, paylaşmayı, yardım etmeyi, hoşgörülü olmayı, saygıyı, merhameti yaparak, yaşayarak öğrendikleri için bu proje onların karakterlerine yansımıştır. Ayrıca, öğrenciler araştırmayı, topluluk içinde konuşmayı, üretmeyi, yaratıcılığı öğrenmişler ve bu sayede özgüvenleri artmıştır.

Öğrenciler üzerinde etkili olmuştur diyen öğretmenlerimizden bazılarının ait ifadeler şu şekildedir:

Ö1:Sadece öğrenciler üzerinde değil veliler üzerinde de etkili olmuştur. Temizlik bilinci, sabır, merhamet ve özellikle cömertlik bilinci, sevgi, saygı gibi değerlerin pekiştirilmesinde etkili olmuştur.

Ö71:SEDEP etkinlikleri öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Her ay o değerlere uygun davranan öğrenciler ödüllendirilmiştir. Bundan dolayı öğrenciler o ayın değer kriterlerine uymak ve ödülü almak için yarış içine girmişlerdir. Bu sayede değerler öğretilmiştir.

Ayrıca olumsuz görüş bildiren bir öğretmen:

Ö7:Proje kapsamındaki konular ders müfredatında da verildiği için öğrenciler üzerinde ayrı bir etkisi yoktur. Şeklinde görüş bildirmiştir.

3.2. Araştırmanın İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 3: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklerle İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklerle İlgili Görüşleri			
F		f	%
100	Yeterli	16	16
	Yetersiz	74	74
	Gereksiz	10	10

Tablo 3'e göre sınıf öğretmenlerine "Okulunuzda SEDEP ile ilgili uygulanan etkinlikler yeterli midir?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin yüzde 74'ü yapılan etkinliklerin yetersiz olduğunu ve daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin yüzde 16'ı bu etkinlikleri yeterli bulurken yüzde 10'u yapılan etkinlikleri gereksiz olarak görmektedir. Bu konuda iki öğretmenimiz:

Ö95:Mevzu insan olduğu sürece yapılan çalışmalar hiçbir zaman yeterli olmaz demiştir.

Ö7:Yapılan etkinlikler, dağıtılan materyaller hem yetersiz hem de gereksizdir. Zaten dağıtılan materyallerden evde veliler tarafından veya öğrencilerle beraber yapılacak olan etkinlikler eve ulaşmadan çöp bidonlarında görülüyor. Yani öğrenci eve götürmüyor.

Şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4: Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklere Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Katılım Oranları

Sınıf Öğretmenlerine Göre SEDEP ile İlgili Uygulanan Etkinliklere Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Katılım Oranları			
<i>F</i>		<i>f</i>	%
100	Yeterli	17	17
	Yetersiz	83	83

Tablo 4’ebaktığımızda sınıf öğretmenlerinin yüzde 17’i yapılan etkinliklere öğretmen, öğrenci ve velilerin katılım oranının yeterli olduğunu, yüzde 83’ü ise katılım oranının yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Katılımın yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerimizden bazıları da görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Ö9: *Öğretmenlerin bazıları bu etkinlikleri uygulamamaktadır. Okul idaresi SEDEP’e önem vermediği için öğretmen ve öğrenci katılımı da sağlanamamaktadır.*

Ö12: *Veli ve öğrencileri yönlendiren öğretmendir. Bu nedenle en büyük sıkıntı öğretmenin benimsemediğinde bu etkinliklere katılmamasıdır.*

Sınıf öğretmenlerine göre; öğrenciler yapılan etkinliklere ilgi göstermekteyken velilerin katılımı oldukça düşük seviyede kalmaktadır. Bu da gösteriyor ki velilerin etkinliklere katılımını sağlayacak motive edici faktörler geliştirilmelidir. Bunun yanında bu etkinlikleri öğretmenlerin bir kısmının uygulamadığı dile getirilmiştir. Etkinlikleri yönlendiren öğretmen olduğu için öğretmenlerin projeyi benimsemesinin öneminden bahsedilmiştir. Aksi takdirde öğrenci ve velilerin katılımının sağlanamayacağı ileri sürülmüştür.

Tablo 5: Sınıf Öğretmenlerinin Etkinliklerle İlgili Genel Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin Etkinliklerle İlgili Genel Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	76	Güzel	36	47,3
		Verimli	30	39,5
		Mutlu eden	6	7,9
		Dikkat çeken	4	5,3
Olumsuz	24	Gereksiz	10	41,7
		Ayrı program olması	8	33,3
		Etkisiz	6	25

Tablo 5’de öğretmenlere etkinliklerle ilgili genel görüşleri sorulmuştur. Bu kapsamda öğretmenlerin yüzde 76’sı söz konusu etkinliklerle ilgili olumlu, yüzde 24’ü ise olumsuz görüşlere sahiptir. Olumlu görüşlere sahip öğretmenlerin yüzde 47,3’übu etkinlikleri güzel, yüzde 7,9’u mutlu eden, yüzde 5,3’ü dikkat çeken ve yüzde 39,5’i verimli, uygulanabilir nitelikte görmektedir. Buna ilaveten etkinliklerin öğrencilerin mutlu olmasını ve değerlerin davranışa dönüşmesini sağladığını da ifade etmektedirler. Öğretmenlerin yüzde 24’ü ise söz konusu etkinliklerin etkin ve verimli bir şekilde yapılamadığı görüşünü taşımaktadır.

Olumlu görüş bildiren öğretmenlerimizden bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö91:Genellikle, SEDEP’in o ayki değerini daha etkili hale getirmek için farklı etkinliklerde düzenlenmektedir. Bu etkinlikler planlanırken değerlerin davranışa dönüşmesi boyutunda ailelerle de işbirliği yapılmaktadır.

Ö42:Bu sene 3. sınıflar olarak veliler ve öğrencilerle “Temiz Okul” etkinliği gerçekleştirilmiştir. 2. sınıfta da öğrenciler velileri ile birlikte resim yapmışlardı. Öğrencilerin velileri ile bir etkinlik içinde olmaları onların mutlu olmalarını sağlıyor.

Olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin yüzde 41,7'si etkinlikleri gereksiz ve yüzde 25'i etkisiz olarak görmekteyken yüzde 33,3'ü ise ayrı programın yanlışlığından söz etmektedir. Bunun nedenini ise zaman sıkıntısı nedeniyle müfredatı yetiştirememeleri şeklinde ifade etmektedirler.

Olumsuz görüş belirten öğretmenlerimizden bazılarının görüşleri de şöyledir:

Ö99: *Müfredat ve zaman sıkıntısı olduğu için etkinlikler tam olarak yapılamamaktadır.*

Ö44: *Öğrenci başarısının akademik (özellikle İngilizce, matematik alanında) boyutta ölçüldüğü bir eğitim sisteminde, yetiştirilmesi gereken müfredat dolayısıyla çalışmalar çok etkin olamamıştır.*

3.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 6: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Eğitim Materyalleriyle İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Eğitim Materyalleriyle İlgili Görüşleri				
	<i>F</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	22	Sorumluluk bilinci geliştiren	12	22
		Değerleri içselleştiren	6	
		Yorum yapabilmeyi sağlayan	4	
Olumsuz	78	Gereksiz ve israf	12	78
		Siyasi amaçlı	12	
		Öğrencilerin sevelerine uygun olmaması	11	
		Kitapların içindeki mesajların net olmaması	11	
		Müfredatın yetiştirilememesi	10	
		İçeriğinde kısa ve öz bilgiler olmayan	8	
		Dokümanların güncel olmaması	8	
		Estetik çizimlerin olmaması	4	
		Öğrencilerin ilgi göstermemesi	2	

Tablo 6'da öğretmenlere SEDEP kapsamında öğrenci ve öğretmenlere dağıtılan materyaller hakkındaki görüşleri sorulduğunda; bu öğretmenlerin yüzde 22'i olumlu, yüzde 78'i ise olumsuz görüş bildirmiştir.

Olumlu görüşe sahip öğretmenler; materyallerin sorumluluk bilinci geliştirdiğini, bilgi ve yetenekleri artırdığını, değerleri içselleştirdiğini, yorum yapabilme yeteneğini geliştirdiğini ifade etmiştir.

Olumlu olarak değerlendiren öğretmenlerimizin bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö35: *Materyaller sorumluluk bilinci geliştirebilecek, bilgi ve yetenekleri artırabilecek yöndedir*

Ö3: *Bu materyaller değerleri içselleştirmektedir.*

Ö2: *Öğrenciler okudukları dergilere yorum yapabilmektedir.*

Olumsuz görüşe sahip öğretmenler ise; bu materyallerin olması gerektiğinden fazla kaliteli kâğıda basıldığını bu nedenle de gereksiz ve israf olduğunu belirtmişlerdir. Materyallerin çoğaltılmaması gerektiğini ve içeriğindeki bilgilerin az ve öz olması gerektiğini, çizimlerin estetik olmadığını, öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığını ve materyallerin çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bunun yanı sıra öğretmenler ilgili materyallerin güncellenmesi ve teknolojik gelişmelere uyarlanması gerektiğini, öğrencilerin bu materyallere ilgi göstermediğini ve bunları alıp attıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenler materyallerin az ve öz olması gerektiğini ve içeriğindeki mesajların daha net verilmesi gerektiğini, bu materyallerin belediye tarafından hazırlandığını ve bu nedenle siyasi amaç içerdiğini, dağıtılan kitaptaki etkinliklerin fazlalığı nedeniyle ders müfredatından geri kaldığını ileri sürmektedir.

Olumsuz olarak görüş bildiren öğretmenlerimizden bazılarının görüşleri;

Ö90: *Hazırlanan materyaller belediye tarafından hazırlandığı için siyasi amaçlıdır, görüşler öne sürmektedir. Belediye kendi propagandasını yapmaktadır.*

Ö70: *Dağıtılan materyaller çok ilgi görmemektedir. Çocuklar okumaya üşenmektedir. Ancak “çat kapı tiyatrosu” çok ilgi çekmektedir.*

Ö16: *Öğrencilere verilen dokümanların çoğu okul çıkış kapısında kalmaktadır.” şeklindedir.*

Tablo 7:Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Materyaller ve Dokümanların Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP Kapsamında Dağıtılan Materyaller ve Dokümanların Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Yeterli	16	Dağıtılan materyaller yeterlidir.	16	16
Yeterli Değil	71	Dağıtılan materyaller yeterli değildir.	71	71
Gereğinden Fazla	13	Dağıtılan materyaller gereğinden fazladır.	13	13

Tablo 7 'e baktığımız zaman sözü edilen bu materyaller öğretmenlerin yüzde 16'sı tarafından yeterli bulunmaktayken, yüzde 13'ü tarafından gereğinden fazla bulunmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin yüzde 71'i tarafından yetersiz bulunmakta ve geliştirilmesi gerektiği, öğrencilerin seviyelerine ve gelişimlerine uygun şekilde hazırlanması gerektiğini, öğrencilerin kolay kavramaları için görsel öğelerden faydalanılması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı materyallerin belediye sponsorluğunda hazırlanması nedeniyle hazırlayanların siyasi amaç gütmelerine yol açtığını düşünmektedir.

Öğretmenlerimizden olumsuz cevap verenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö27: *Eğitim materyalleri yeterli değildir. Alışılmış tarzda yapılmış. Daha farklı uygulamalar olmalı. Mesela bir ay kitap yerine bir Mevlana Müzesi maketi dağıtılıp yapılabilir. Sınıf içi oyunlaştırılmış etkinlikler olabilir.*

Ö90: *Her geldiğinde materyaller aynı olmamalıdır. Seri olarak gelmelidir. Böylece herkes farklı farklı okuyabilir. Olumlu cevap veren;*

Ö3: *Sedep kapsamında dağıtılan tüm materyaller faydalı ve yeterlidir.Şeklinde görüş bildirmiştir.*

3.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 8: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Yaklaşımıyla İlgili Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	70	Etkinlikleri eğlenceli bulan	21	70
		Etkinlikleri severek yapan	17	
		Etkinliklere ilgi gösteren	15	
		Heyecanla etkinliklere katılan	13	
		Değerleri özümseten	4	
Olumsuz	30	Anlatımın dolaylı olması	14	30
		Ayrı program olması	10	
		Etkinliklere duyarsız bir yaklaşım	6	

Tablo 8'te sınıf öğretmenlerine "SEDEP'e öğrencilerinizin yaklaşımı nasıldır?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yüzde 70'i olumlu, yüzde 30'u olumsuz görüş bildirmiştir.

Olumlu görüş bildiren öğretmenlere göre; proje öğrencileri heyecanlandırmakta, öğrenciler etkinlikleri severek yapmakta ve ilgi göstermekte, bu etkinlikleri eğlenceli bulmakta ve sözü edilen etkinliklerin değerleri özümsettiğini düşünmektedir.

Bu şekilde düşünen öğretmenlerimizin bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö72: *SEDEP etkinlikleri öğrencilere oldukça keyifli geliyor. Özellikle ayın sınıfını seçme etkinliği çocuklar arasında tatlı bir rekabet sağlıyor. Ayın sınıfı seçilmek için gerekli olan kriterlere sahip olma anlamında daha dikkatli davranışlar sergiliyorlar.*

Ö93: *Yapılan etkinlikler, uygulanan yöntem ve teknikler SEDEP değerlerini öğrencilerin özümsemesini sağlıyor (Cömertlikte kumbaradaki parayı biriktirip hediye alma gibi).*

Olumsuz görüş bildiren öğretmenler ise; çocukların etkinliklere duyarsız bir yaklaşım sergilediklerini, ayrı bir program şeklinde aynı konuları hem derste hem de proje kapsamında görmekten sıkıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca anlatımın doğrudan değil dolaylı yapılmasını da eleştirmişlerdir.

Olumsuz cevap veren öğretmenlerimizden bazılarının görüşleri de şu şekilde olmuştur:

Ö69: Öğrenciler aynı konuları derslerde gördükleri için ayrı bir uygulamanın yanlış olduğunu düşünmektedirler ve bu öğrenciler SEDEP etkinliklerine mecburen katılmaktadır.

Ö60: Öğrencilere SEDEP değerleri dolaylı anlatıldığından kavramaları zor olabiliyor.

Tablo 9: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Katılımıyla İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'e Öğrencilerin Katılımıyla İlgili Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>F</i>	%
Olumlu	90	Etkinliklerde aktif olarak yer alan	90	90
Olumsuz	10	Etkinliklere olan ilgi azdır	10	10

Tablo 9'a göre ise yapılan etkinliklere öğrencilerin katılımı sorulduğunda ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığı ifade edilmiştir. Öğretmenlerin küçük bir kısmı ise yapılan etkinliklere öğrenci ilgisinin az olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca bir grup öğretmen etkinliklere katılımın küçük yaştaki çocuklarda büyüklerdekine oranla daha fazla olduğunu söylemiştir.

Ö100: Öğrencilerden küçük yaşta olanlar istekli olurken yaş büyüdükçe katılım azalıyor derken;

Ö12: Bu etkinliklere ilgi azdır. Şeklinde görüş bildirmişlerdir.

3.5.Araştırmanın Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo10: Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'in Uygulanmasında Okul Yönetiminin Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin SEDEP'in Uygulanmasında Okul Yönetiminin Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	62	Okul idaresinin değerlere sahip çıkması ve değerleri koruması	25	40,3
		Okul yönetiminin aktif olarak rol alması	20	32,3
		Okul yönetiminin gerekli desteği sağlaması	9	14,5
		Görev alanların gönüllü olması ve işlerini severek yapması	8	12,9
Olumsuz	38	Proje koordinatörüyle iletişim olanağı olmaması	16	42,1
		Proje koordinatörünün varlığıyla ilgili bilginin olmaması	10	26,3
		Okul yönetiminin projeyi öğretmenlere yükleme eğilimi	7	18,4
		Okul yönetiminin projeyi önemsememesi ve etkinliklere katılmaması	5	13,2

Tablo 10'da öğretmenlere; SEDEP'in uygulanmasında proje koordinatörü ve okul yönetiminin yaklaşımları sorulmuştur. Öğretmenlerin yüzde 62'si olumlu görüş bildirirken yüzde 38'i olumsuz görüş bildirmiştir.

Olumlu görüş bildiren öğretmenlerin yüzde 32,3'ü proje koordinatörü ve okul yönetiminin projede aktif olarak rol aldıklarını, yüzde 14,5'i bu kişilerin gerekli desteği sağladıklarını, yüzde 40,3'ü okul idaresinin değerlere sahip çıktığını ve değerleri koruduğunu, yüzde 12,9'u görev alanların gönüllü olduğunu ve işlerini severek yaptıklarını vurgulamıştır.

Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin yüzde 13,2'si okul yönetiminin projeyi önemsemediğini ve etkinliklere katılmadığını, yüzde 26,3'ü proje koordinatörünün varlığından haberdar olmadığını, yüzde 42,1'i proje koordinatörüyle iletişim olanağı olmadığını ve yüzde 18,4'ü okul yönetiminin projeyi öğretmenlere yükleme eğilimi içerisinde olduklarını ifade etmiştir.

Bazı öğretmenlerimizin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: SEDEP ile ilgili bilgilendirmeler zamanında yapılıyor. Gönderilen materyaller elimize zamanında ulaşıyor. Proje koordinatörü ve okul yöneticileri aktif rol alıyorlar ve gerekli desteği sağlıyorlar.

Ö74: Proje koordinatörleri ilgililer ancak okul yönetimi çok önemsemiyor ve etkinliklere katılmıyor. Okul yönetimi yapılan etkinliklerden haberdar dahi değil ve hiçbir destek vermemektedir.

3.6. Araştırmanın Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 1: Okul Yöneticilerinin SEDEP Hakkındaki Genel Görüşleri

SEDEP hakkındaki genel görüşleriniz nasıldır?				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Olumlu	35	Çok faydalı bir proje	11	31,4
		Olumlu öğrenci davranışları geliştiren	8	22,9
		Bir milletin kendi öz değerlerini, toplum kişiliğini ve karakterini oluşturan	8	22,9
		Pek çok eksikliği gideren bir çalışma	5	14,3
		Öğrencilere toplumsal değerleri kazandıran	2	5,7
		Selçuklu'daki okulları değerlerimizle buluşturan	1	2,8

Tablo 11'e göre okul yöneticilerinin tamamı SEDEP hakkında olumlu görüşlere sahiptir. Bu kapsamda okul yöneticilerinin yüzde 22,9'u değerler eğitiminin bir milletin öz değerlerini, toplum kişiliğini ve karakterini oluşturduğunu, yüzde 14,3'ü SEDEP'in birçok eksikliği giderdiğini ifade etmiştir. Yüzde 5,7'si toplumsal değerleri öğrencilere kazandırdığını, yüzde 2,8'i Selçuklu'daki okulları değerlerle buluşturduğunu, yüzde 31,4'ü çok faydalı bir proje olduğunu ve yüzde 22,9'u ise olumlu öğrenci davranışları geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Yöneticilerimizin tamamı bu projenin faydalı bir proje olduğunu şu cümlelerle ifade etmişlerdir.

Y33: Değerler eğitimi bir milletin kendi öz değerlerini ve toplum kişiliğini, karakterini oluşturması açısından olmazsa olmaz kuralıdır.

Y26: Projenin öğrenci davranışları ve öğretmenlerin çocuklarımıza olumlu davranış geliştirmede kaynak sağlaması açısından çok önemli fırsatlar sağladığını düşünüyorum.

3.7. Araştırmanın Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 12: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Zayıf ve Güçlü Yönleri Hakkındaki Görüşleri

Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Zayıf ve Güçlü Yönleri Hakkındaki Görüşleri				
	<i>f</i>		<i>f</i>	%
Güçlü Yönleri	35	Verimli olan	8	22,9
		Etkinlik temelli olan	8	22,9
		Yürütücülerinin sahayı bilen kişilerden seçilmesi	7	20
		Öğrencilerin ortak çalışma yürütmesi	5	14,3
		Materyal desteği sağlayan	5	14,3
		Belediye ve üniversitelerin ortak çalışma yürütmesi	2	5,6
Zayıf Yönleri	29	İdareci ve öğretmenlerin kabullenme bilinçlerinin yetersizliği	17	48,6
		Velilerin projeye tam olarak dâhil edilememesi	12	34,3
Cevap Vermeyen	6	-	6	17,1

Tablo 12’de okul yöneticilerine projenin zayıf ve güçlü yönleri sorulmuştur. Bu kapsamda okul yöneticileri projenin hem güçlü hem de zayıf yönleri olduğu görüşüne sahiptirler.

Projenin güçlü yönleri olarak okul yöneticilerinin yüzde 14,3’ü öğretmenlerin okul kaynakları ile alma imkânı bulamadıkları materyal desteğinin onlara sağlandığını, yüzde 22,9’u etkinlik temelli olduğunu ifade etmiştir. Yüzde 22,9’u her ay bir konunun işlenmesinin verimliliği artırdığını, yüzde 14,3’ü öğrencilerin ortak çalışmalar yürütmesini sağladığını, yüzde 5,6’sı belediye ve üniversitenin ortak çalışma yürüttüğünü ve yüzde 20’si yürütücülerinin sahayı bilen kişilerden seçildiğini ifade etmişlerdir.

Projenin zayıf yönleri ise okul yöneticilerinin yüzde 48,6'sına göre idareci ve öğretmenlerin kabullenme bilinçlerinin yetersizliği olarak görülmekte iken yüzde 34,3'üne göre ise velilerin çalışmaya tam olarak dâhil edilememesi şeklinde ifade edilmektedir. Okul yöneticilerinin yüzde 17,1'i ise projenin zayıf yönlerine cevap vermemiştir. Projenin zayıf yönlerini bazı yöneticilerimiz şu şekilde belirtmişlerdir:

Y3: Okullarda idareci ve öğretmenlerin kabullenme bilinçlerinin yetersizliği,

Projenin güçlü yönlerini ise şu şekilde cevaplamışlardır:

Y1: Öğretmenlerin okul kaynakları ile alma imkânı bulamadıkları materyal desteğinin onlara sağlanması,

3.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 13: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Amacına Ulaşıp Ulaşmadığı ve Eksiklikleri İle İlgili Görüşleri

Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Amacına Ulaşıp Ulaşmadığı İle İlgili Görüşleri				
Olumlu	F		f	%
	2	Proje amacına ulaşmıştır.	2	5,7
Olumsuz	33	Proje amacına tam olarak ulaşamamıştır.	33	94,3
Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Amacına Ulaşmama Nedenleri İle İlgili Görüşleri				
33	Kırtasiyeciliğin fazla olması		22	66,7
	Öğretmen, öğrenci ve ailelerin aktif olarak katılımının sağlanamaması		11	33,3
Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Eksiklikleri İle İlgili Görüşleri				
33	Kırtasiyeciliğin fazla olması		22	66,7
	Proje öğretmenlerin bir kısmı tarafından desteklenmemesi		5	15,1
	Pratiğe dökülememesi		4	12,1
	Proje ailelere tam olarak ulaşamamıştır.		2	6,1

Tablo 13'de okul yöneticilerine projenin amacına ulaşip ulaşmadığı sorulmuştur. Bu soruya okul yöneticilerinin yüzde 5,7'si projenin amacına ulaştığı yanıtını verirken yüzde 94,3'ü ise projenin amacına tam olarak ulaşmadığı yanıtını vermiştir. Projenin amacına tam olarak ulaşmadığını ifade eden 33 yöneticiye "Proje

amacına ulaşamıyorsa “neden? ” sorusu yöneltilmiştir. Projenin amacına ulaşmama nedeni olarak bu 33 yöneticinin yüzde 66,7’si kırtasiyeciliğin fazla olmasını gösterirken, yüzde 33,3’ü ise projeye öğretmen, öğrenci ve ailelerin aktif olarak katılımının sağlanamamasını göstermiştir.

Projenin eksiklikleri olarak ise, okul yöneticilerinin yüzde 6,1’i projenin ailelere tam olarak ulaşmamasını, yüzde 15,1’i öğretmenlerin bir kısmı tarafından desteklenmemesini, yüzde 12,1’i pratiğe dökülememesini ve son olarak yüzde 66,7’si ise kırtasiyeciliğin fazla olmasını göstermektedirler.

Tablo14: Okul Yöneticilerinin Okullarda Uygulanan SEDEP İle İlgili Etkinliklere Sınıf Öğretmenlerinin Katılımıyla İlgili Görüşleri

Okul Yöneticilerinin Okullarda Uygulanan SEDEP İle İlgili Etkinliklere Sınıf Öğretmenlerinin Aktif ve İstekli Katılıp Katılmadıklarıyla İlgili Görüşleri				
Olumlu	F		f	%
	14	Aktif ve istekli olarak katılan	14	40
Olumsuz	21	Gönüllü ve istekli katılmayan	21	60

Tablo 14’ de okul yöneticilerine “Sınıf öğretmenleri, okulunuzda uygulanan SEDEP ile ilgili etkinliklere aktif ve istekli olarak katılıyorlar mı?” sorusu yöneltilmiştir. Okul yöneticilerinin yüzde 40’ı bu soruya öğretmenlerin aktif ve istekli katıldıkları şeklinde olumlu yanıt verirken yüzde 60’ı öğretmenlerin gönüllü ve istekli katılmadıklarını belirterek olumsuz şekilde cevap vermişlerdir.

Y1: *Sınıf öğretmenleri SEDEP projesi kapsamında yapılan etkinliklerin kendilerine yüklenmiş angarya yük olarak görmektedirler.*

Y32: *Sınıf öğretmenleri SEDEP konusunda isteksiz ve pasiftirler.*

Y33: *SEDEP gönüllülük esaslı bir projedir. Ancak sınıf öğretmenlerimizin bu işi gönüllü yaptıklarına inanmıyorum.*

Y23: *Tüm öğretmenlerimizle gönüllü ve istekli olarak uyum içinde çalışıyoruz.Şeklinde görüş bildirmişlerdir.*

Tablo15: Okul Yöneticilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Projeye Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri

Okul Yöneticilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Projeye Yaklaşımlarıyla İlgili Görüşleri				
Olumlu	<i>F</i>		<i>f</i>	%
	22	Öğretmenlerin projeye destek vermesi	22	62,9
Olumsuz	13	Öğretmenlerin projeyi siyasi görmesi	13	37,1

Tablo 15'e baktığımızda idarecilerin yüzde 62,9'u "Sınıf öğretmenlerinin genel olarak projeye yaklaşımları nasıldır?" sorusuna öğretmenlerin destek verdiğini, yüzde 37,1'i ise öğretmenlerin bu projeyi siyasi olarak gördüğünü ifade etmektedir. Bu kapsamda verdikleri yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

- Öğretmenler ellerinden geldiği kadarıyla projeye destek vermektedirler. Projede işlenen aylık değerlerle ilgili olarak komisyonlar kurulması projenin işleyişine ayrı bir dinamizm ve renklilik getirmiştir. Böylece her öğretmenin projenin belli bir kısmında aktif olarak görev alması sağlanmıştır.
- Projenin belediye işbirliği ile yapılması öğretmenlerin olaya siyasi bakmasına neden oluyor.
- Öğretmenler projeye genel olarak olumlu bakmaktadır.
- Öğretmenler değerlere önem verdiklerini ve işledikleri her derste konuların içerisinde bu değerlerin anlatıldığını söyleyerek, zorunluluk olmasını eleştirmektedirler.
- Sınıf öğretmenlerine destekleyici seminer, maddi araç-gereç desteği verilmelidir.

3.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo16: Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Etkililiğinin Artırılması İçin Görüş ve Önerileri

Okul Yöneticilerinin SEDEP'in Etkililiğinin Artırılması İçin Görüş ve Önerileri			
		f	%
35	Öğretmenlerin proje ile ilgili motivasyonları arttırılmalıdır.	14	40
	Öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak etkinlikler yapılmalıdır.	8	22,8
	Proje zorunlu bir uygulama olarak görülmemelidir.	5	14,3
	SEDEP Bakanlığın müfredatına alınmalı ve bir ders adı altında bu etkinlikler sürdürülmelidir.	3	8,6
	SEDEP öğretmenlere seminer veya çalıştay ile küçük gruplar halinde anlatılmalıdır.	2	5,7
	Velilerin projeye daha fazla katılmaları sağlanmalıdır.	2	5,7
	Lüks otellerde yarışmalar yapılmamalıdır.	1	2,9

Tablo 16’da okul yöneticilerine SEDEP’in etkililiğinin arttırılması için görüş ve önerileri sorulmuştur. Bu kapsamda oldukça farklı görüşler dile getirilmiştir. Okul yöneticilerinin yüzde 40’ı öğretmenlerin projeye katılmaları motive edilmeleri gerektiğini, yüzde 14,3’ü projenin zorunlu bir uygulama olarak görülmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Yüzde 8,6’sı bu etkinliklerin bakanlık müfredatına alınarak bir ders adı altında yapılması gerektiğini, yüzde 22,8’i öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak etkinliklerin yapılması gerektiğini ve öğrencilerin aktif olarak rol alabileceği etkinliklere yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yüzde 5,7’si öğretmenlere küçük gruplar halinde projenin anlatılması gerektiğini yine yüzde 5,7’si velilerin projeye katılımlarının sağlanması gerektiğini ve son olarak yüzde 2,9’u lüks otellerde yarışma yapılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Projenin etkililiğinin artırılması için okul yöneticilerinin görüşleri şu şekildedir:

Y12: Projenin daha etkili olarak amaçlarına ulaşabilmesi için öğretmenlerin proje ile ilgili motivasyonlarının biraz daha yükseltilmesi gerekmektedir.

Y29: Projenin zorunlu bir uygulama olarak görülmesi verimliliği ve etkililiğini düşürmektedir.

Y26: *Okullarda dramaya yönelik değerleri anlatan tiyatro, film, sinema dokümanlarla desteklenmelidir. Örnek: "Selçuklu Ecdadı ile Buluşuyor" çok önemli bir projedir.*

BÖLÜM IV

4. TARTIŞMA VE SONUÇ, ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Sonuç

Küreselleşme sonucu bilgi ve iletişim teknolojileri hızla gelişmiştir. Ülkelerin ekonomik, kültürel ve sosyal yapısı bu gelişmelere kayıtsız kalmayarak değişime uğramıştır. Bu değişim toplumsal olarak da kendini göstermiştir. Değişimin toplumun gelişmesi ve çağa ayak uydurması gibi olumlu sonuçları olsa da olumsuz sonuçlarından da söz etmek mümkündür. Toplumlar bu değişim sonucu kültürel olarak yozlaşabilir ve bozulabilirler. Bu yozlaşma ve bozulma sonucu oluşan tehdidi önlemek için değerler eğitimine ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda gerek dünya da gerekse ülkemizde değerler eğitimine önem vermeye başlanmıştır. Bu eğitim de elbette ki öğretmenlere büyük görev düşmektedir.

Türkiye’de değerler eğitimi değişik evrelerden geçmiştir. Değerler eğitimi kimi zaman ayrı bir ders olarak okutulmuş, kimi zaman da diğer derslerin içerisinde öğrencilere verilmeye çalışılmıştır. Günümüzde değerler eğitimi, diğer derslerin konuları içerisinde verilmeye çalışılmaktadır. Bu durum etkili bir değerler eğitimi verilebilmesi için her şeyden önce rastlantısal olmayan, planlı bir eğitim anlayışına duyulan ihtiyacı ortaya çıkartmaktadır. Bu bağlamda değerler eğitimi, ders kitaplarında yer alan, kardeşlik, vatan sevgisi, nezaket ve görgü kuralları, vatan sevgisi, sabır, adil olma, aile birliğine önem vermektedir. Bağımsızlık, özgür düşünebilme, barış, iyimserlik, duyarlı olma, dürüstlük, estetik duyguların geliştirilmesi, hoşgörü, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik gibi birçok değer, değerler eğitimi yoluyla okullarda yapılacak olan etkinlikler ve uygulamalarla hayata geçirilmesinde ve davranışa dönüştürülmesinde önemli katkılarda bulunacaktır (Cihan, 2014).

Küçük yaşlardan itibaren çocuklara verilen değerler eğitimi sayesinde, karakteri sağlam, kendine özgüveni olan, empati kurabilen nesiller yetiştirmek mümkündür. Bu bilinçle Türkiye’de değerler eğitimine verilen önem artmıştır. Bu kapsamda yapılan bu çalışma, Konya ili Selçuklu ilçesinde Selçuklu Değerler

Eğitimi Projesinin ilkokullarda uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin görüşleri ışığında değerlendirerek ortaya koymuştur.

4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sonuçları;

SEDEP öğrencilerde farkındalık oluşturmuştur. Öğrenciler; hoşgörü, cömertlik, saygı, sevgi, yardımlaşma, sabır, sorumluluk, temizlik gibi değerleri etkinlikler vasıtasıyla öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise söz konusu değerler ders müfredatında işlendiğinden bu projenin ilkokulda uygulanmasını gereksiz görmektedir. Proje dâhilindeki etkinlikler öğretmenler tarafından kabul görmediğinde uygulama imkânı ortadan kalkmaktadır. Bu durum projeye velilerin ve öğrencilerin katılım sağlayamamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle projenin öncelikle öğretmenler tarafından benimsenmesi son derece önemlidir. Öğretmenlerin bir kısmı bu materyallerin gereksiz ve israf olduğundan söz etmektedir. Materyaller belediye sponsorluğunda dağıtıldığı için yönlendirici bulunmaktadır. Öğretmenlerin geneli okul yönetiminin projede aktif rol aldıklarını ve kendilerine gerekli desteği sağladıklarını ifade etmişlerdir.

4.1.2. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Sonuçları

Okul yöneticileri bu projeye ilgili olarak; eksikliği kapattığı, Selçuklu'daki okulları değerlerle bütünleştirdiği, öğrencilerin olumlu davranış geliştirmesine kaynaklık ettiği vb. yönünde olumlu görüş bildirmektedir. Ancak sınıf öğretmenleri gibi onlarda velilerin katılımının yetersizliğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca projenin belediye işbirliğiyle yapılması siyasi olarak düşünülmekte ve kırtasiyeciliğin fazla olmasından şikâyet edilmektedir. Okul yöneticileri öneri olarak Öğretmenlerin projeyi benimsemeleri için gerekli motivasyonlarını artırıcı çalışmalar yapılması, projenin zorunlu bir uygulama olarak görülmesinin önüne geçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

4.2. Öneriler

Elde edilen bulgular neticesinde ilkokullarda uygulanacak olan değerler eğitimi uygulamalarına yönelik şu öneriler getirilebilir.

- Öğretmenlerin büyük çoğunluğu SEDEP kapsamında öğrenci ve öğretmenlere

dağıtılan materyallerin güncellenmesi ve teknolojik gelişmelere uyarlanmalıdır.

- Öğrencilerin kolay kavrayabilmesi için materyallerde görsel öğelere daha çok yer verilmelidir.
- Velilerin etkinliklere katılımının az olduğunu ve onların katılımı için motive edici çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Değerler eğitimi uygulamalarında siyasi ve yönlendirici materyaller kullanılmamalıdır.
- Çocuklarımız sözlerimizi değil, bizim onlara bıraktığımız izlerimizi takip ederler. Bu yüzden veliler ve öğretmenler olarak bıraktığımız izlere dikkat etmemiz gerekir.
- Değerlerimizi hayatımızın her alanında yaşatmalı, korumalı ve bu yolla çocuklarımıza aktarmalıyız. Ancak bu yolla ülkemizin geleceği konusunda kaygılarımız sona erer.
- Nasıl zengin oluruz değil, nasıl iyi ve erdemli insan oluruz? En kısa yol hangisi değil, en doğru ve en güzel yol hangisi? gibi çocuklarımıza da doğru olan öğretilmelidir.
- Değerlerimiz bizi biz yapan unsurlardır. Her yaşta ve her alanda canlı tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A., & Tarman, B. (2013). Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akarsu, S. (2015). İlkokul(1-4) ve Ortaokul(5-8) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi ve Değerler Eğitime İlişkin Öğrenci Algıları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Van.
- Akkoyun, F. (1982). Empatik Anlayış Üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(2), 63-69.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*.
- Artz, A. N. (1990). *How to Use Cooperative Learning in the Mathematics Class*. Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.
- Atabey, D. (2014). Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Sosyal Değerler Eğitimi Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Değerler Kazanımına Etkisinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Doktora Tezi. Ankara.
- Ateş, F. (2014). İlkokul Ve Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. . Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Aydın, A. R. (2009). Öğretmen - Öğrenci İlişkilerinde Empati ve Öğretmenlerin Rol Modelliği Üzerine. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*(4), 75-84.
- Aydın, M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış*, 7(19), 39-45.

- Aydın, M. Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin İlkeleri ve Sorunları. *Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 1076.
- Bayrakçeken, S., Doymuş, K., & Doğan, A. (2013). *İşbirlikli Öğrenme Modeli ve Uygulanması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baysal, N. (2013). Ortaokul Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi. . Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Niğde.
- Bostan, Y. (2014). Çocukta Değer Bilinci Ve Karakter Eğitimi. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 106-112.
- Bozdaş, Ş. (2013). Öğretmenlerin Mesleklerine Adanmışlık Düzeyleri ile Değerler Eğitimi Uygulama Düzeyleri Arasındaki İlişki. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi Ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 429-436.
- Çalışkur, A., & Aslan, A. E. (2013). Rokeach Değerler Envanteri Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 81-105.
- Çay, M. (2012). *Hayvan Olmak Günahdır: Bir Bilgelik Ansiklopedisi*. Ankara: Çay Yayınları.
- Çetin, N., & Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve Eğitim İlişkisi Üzerine. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*(24), 191-203.

- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi (Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*(18), 28-37.
- Demirhan İşcan, C. (2007). İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Demirhan İşcan, C. (2014). Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimindeki Tercihleri. *İlköğretim Online*, 13(4), 1203-1222.
- Dilmaç, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Doğanay, A., Seggie, F. N., & Caner, H. A. (2012). Değerler Eğitiminde Örnek Bir Proje: Avrupa Değerler Eğitimi Projesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 73-86.
- Doğru, N., & Peker, R. (2004). Özsayı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsayı Düzeylerine Etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 315-328.
- Duclos, G. (2016). *Benlik Saygısı, Yaşam İçin Bir Pasaport*. Çeviren: Kunal, Olcay, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Engin, G. (2014). Türkçe ve Beden Eğitimi Öğretim Programları ile Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programının Etkililiği. Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Bilimleri Bilim Dalı Doktora Tezi. Çanakkale.
- Erikson, E. (1959). *Identity and the life cycle*. New York, International Universities Press, . New York.
- Erkuş, S. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır.

Gülseren, H. Ö. (2009). Değerlerimiz ve Eğitimde Kalite Ödülü. *1. Ulusal İyilik Sempozyumu*, (s. 39-51). Elazığ: Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü yayınları, No.1.

Gündoğan, A. O. (2002). Çoğulculuk ve Değer Bunalımı. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*(8).

Gündoğan, A. O. (2010). Çokkültürlülük ve Değer Sorunu. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 33-38.

Harter, S. (1993). *Causes and Consequences of Low Self-Esteem in Children and Adolescents*. R. F. Baumeister (ed.). *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self Regard*. 87-115. . New York: Plenum.

Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 4-9.

<http://divrigiistiklalio.meb.k12.tr/>.(2014).

http://divrigiistiklalio.meb.k12.tr/icerikler/icerikler/icerikler/degerler-egitimi-uygulamasi_1384179.html.

<http://egitim.beun.edu.tr>. (2013). *Öğretim Stratejileri, Yöntemleri ve Teknikleri*.

<http://egitim.beun.edu.tr/cv/hstortop/wp-content/uploads/sites/22/2013/11/%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M-STRATEJ%C4%B0-Y%C3%96NTEM-TEKN%C4%B0K.pdf> adresinden alınmıştır

<http://egitimsen.org.tr/>. (2016). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

<http://www.selcukludegerleregitiimi.com/>. (2016).

<http://www.tdk.gov.tr/>. (2016). *Güncel Türkçe Sözlük*.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57aacb3f4bc872.82848833 adresinden alınmıştır

- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, No. 69.
- Izgar, G. (2013). İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Demokratik Tutum Ve Davranışlarına Etkisi, . Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Izgar, G., & Beyhan, Ö. (2015). Değerler Eğitimi Programının İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarına Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 439- 470.
- Kaymakcan, R. (2010). Değer Kavramı ve Gençlerin Dini Değerleri. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 10-15.
- Koç Damgacı, F., & Karataş, H. (2015). İşbirlikli Öğrenme Yönetim ve Tekniklerinin Eğitimde Kullanımına İlişkin Deneysel Çalışmalar ve Sonuçları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 304-314.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kutlutürk, G. (2012). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 2 Ders Notu*. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Mızıkacı, F. (2015). Değerler Eğitimi ve Eğitim Programları. https://www.researchgate.net/publication/281740741_DEGERLER_EGITIM_I_VE_EGITIM_PROGRAMLARI?enrichId=rgreq-bd9208887aaca9501df4d790f89e9b8d-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOziI4MTc0MDc0MTtBUzoyNzM00Dc3MDA5NTEwNDFAMTQ0MjIxNTk1NzM3Nw%3D%3D&el=1_x_2.
- Okumuş, E. (2010). Toplum ve Ahlak Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 28-32.

- Onay, İ., Egüz, Ş., & Ünal, A. (2015). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40).
- Özdaş, F. (2013). Ortaokullarda Değerler Eğitimi Ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Elazığ.
- Özgür, E. (2013). Yaşa Göre Değer Farklılıkları ve Siyasi Kuşak Aidiyeti. *Sosyoloji Dergisi*, 3(26), 45-76.
- Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler. *Düşünen Adam Dergisi*, 7(3), 4-9.
- Özkan, R. (2011). Toplumsal Yapı, Değerler ve Eğitim İlişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 333-344.
- Samur, A. Ö. (2011). Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi. Konya.
- Slavin, E. R. (1990). *Developmental and Motivational Perspective on Cooperative Learning*. *Child Development*, 58, 1161-1167.
- Topal, Y., & Kırbaş, A. (2014). İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemine Uygunluğu Açısından Türkçe Öğretmen Niteliklerinin Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*(27), 295-306.
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259 .
- Uluhan, E. F. (2015). *Çocuklarda Benlik Saygısı Gelişimi*. Antalya: <http://www.psikoterapi.pro/makaleler/cocuklarda-benlik-saygisi-gelisimi>.
<http://www.psikoterapi.pro/makaleler/cocuklarda-benlik-saygisi-gelisimi> adresinden alınmıştır

- Ulusoy, K., & Arslan, A. (2014). Değerli Bir Kavram Olarak “Değer ve Değerler Eğitimi”. R. Turan, & K. Ulusoy içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s. 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık Balat, G. (2014). Çocuklar ve Değerler Eğitimi. <http://www.kimpsikoloji.com/wp-content/uploads/2014/02/Do%C3%A7-%C3%BClden-Uyan%C4%B1k-Balat-Okul-%C3%96ncesinde-De%C4%9Ferler-E%C4%9Fitimi.pdf>.
- Uzunkol, E. (2014). Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri Ve Empati Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi. Ankara.
- Ünlü, S. (2010). *Sosyal Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vurgun, L., & Öztıp, S. (2011). Yönetim ve Örgüt Kültüründe Değerlerin Önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 217-230.
- Whitehead, J. R. (1997). *Self Esteem in Children and Youth: The Role of Sport and Physical Education*. Fox, K. R. (ed.). *The Physical Self: From Motivation to Well-Being*. 175-203. New York: Broun Brumfield. . NewYork.
- Yaman, E. (2012). Eğitimde Yeni Ufuklar ve Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 8(22), 62-65.
- Yapıcı, M., & Yapıcı, Ş. (2005). Çocukta Ahlaki Gelişim. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 5(3).
- Yavuz, Ş. (2010). Post/Modern Bir Köyde Varlık, Oluş ve Umudun “Değneği” ve “Değerlemesi”: Değerler, Diğerleri ve Değerler Havuzu. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 43-49.
- Yazar, T. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program

Modülü Geliştirme. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Doktora Tezi, Mersin.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19(19), 499-522.

Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H. (2010). Çocuğun Ailede Kazanacağı Önemli Bir Değer: Kanaatkârlık. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 55-58.

Yüksel, A. (2015). Kavram, Kapsam ve Tarihsel Gelişim Bağlamında Empati. Y. Kabapınar içinde, *Empatiyle Gelişmek Empatiyi Geliştirmek, Çocuk ve Empati*. Ankara: Pegem Akademi.